

Pericopa Noah - Soarta femeilor (frumoase) [anul 5781]

În [pericopa Noah](#) avem un eveniment uriaș - potopul - care a schimbat o generație cu alta, o cultură cu alta. Cauza se află chiar la capătul pericopei Bereșit. Probabil că înțelepții care au stabilit limitele pericopelor au vrut să despartă cauza, care ea însăși este un eveniment îngrozitor, de rezultat, de pedeapsa totală. Ca de obicei în viață, cauza sunt iarăși femeile, de data aceasta atrocitățile la care au fost supuse de oameni răufăcători: „Nefilimii erau pe pământ în zilele acelea, dar și după aceea, când intrau fiii lui Elohim la fiicele oamenilor, iar ele le nășteau (copii), aceștia sunt eroii/ vitejii din totdeauna, oameni cu faimă” (Geneza 6:4). Fără să ne referim la cine erau acești „Fiii a lui Elohim”, îngeri sau niște uriași sau fiii unor persoane importante, este clar că ei obișnuiau să facă fapte îngrozitoare femeilor: „Fiii lui Elohim au văzut că fiicele oamenilor sunt frumoase și dintre toate femeile au luat pe cele pe care și le-au ales” (Geneza 6:2). Oricare femeie era o țintă de răpire și abuz, fie că era căsătorită sau nu. Cu toate că tocmai din această cauză această generație a dispărut de pe pământ odată cu potopul. Acest fel de comportament criminal față de femei a rămas de atunci și până în zilele noastre, când abuzuri de felul acesta se petrec zilnic peste tot pe planeta noastră.

Dacă observăm cea mai notorie interpretare a acestor „Fiii a lui Elohim” este identificarea lor cu copiii oamenilor renumiți, oameni de vază: fiii de judecători, regi, președinți și alți conducători sau bogătași. Ei își permiteau să-și ia orice femeie pe care o voiau, de care aveau chef. Femeia era un obiect pe care îl întrebuintezi și îl arunci. Din păcate noi întâlnim acest obicei josnic în toată cartea Geneza. Avraham și Sara știau încă dinainte că Sara este în primejdie de a fi răpită când au ajuns la Faraon (Geneza 12:11-15), cât și când au venit la Avimelech (Geneza 20:2)). La fel și Isaac la Garar (Geneza 26:7).

În tot Tanachul noi întâlnim această atitudine, printre altele la concubina din Ghiv'a (Șoftim/Judecători cap.19), la cele 400 de fecioare din Șilo (Judecători 21:21-22), la David și Bat Șeva (2Șmuel/2Samuel cap. 11) și culmea bineînțeleasă la Ahașveroș din cartea lui Ester. etc. Și în texte din afara Tanachului găsim acest obicei mârșav. Într-o scrisoare găsită la El Amarna în Egipt, datată din mijlocul celui de al doilea mileniu (aproximativ 1500 î.e.n.), scrie Faraonul unui vasal, șeful unui principat din Canaan că el îi ordonă să-i trimită imediat 40 de femei frumoase. Nu cumva să fie vreuna rea la livrare. Pe de altă parte era și atunci și este și astăzi o venerare a femeilor frumoase. Găsim chiar și o definiție a unei femei frumoase în pericopa Ki Tețe (Deuteronom cap. 21).

Gravitatea cu care privește Toraua aceste abuzuri provocate femeilor este faptul că ni se spune că pricina potopului este tocmai acest gen de comportamente demne de dispreț față de femei din partea „Bnei HaElohim”. Acesta este doar culmea unui comportament nedemn al unei întregi generații la care abuzul asupra femeilor era doar unul dintre semnele distinctive ale acestei generații, pe care potopul l-a șters de pe fața pământului. Din păcate, potopul nu a reușit să ștergă și această caracteristică a noii generații de după potop și până astăzi.

Pericopa Noah - Turnul Babel מגדל בבל [anul 5784]

În Geneza 11: 1-9 apare o poveste puțin neobișnuită cunoscută probabil de orice persoană educată cât de cât. Ea pare a fi extrem de simplă, însă la o citire mai aprofundată putem descoperi că nu este așa. Și varietatea comentariilor, de multe ori opuse între ele, ne dezvăluie că lucrurile nu sunt așa de simple cum par a fi. Mai putem adăuga aici și varietatea enormă de traduceri ale unor expresii.

Povestea începe cu descrierea faptelor oamenilor. Toată lumea se află în stare de unificare a limbii și a ideilor lor.

Ei încep să hoinărească în lume până își găsesc un loc potrivit pentru așezământul lor, învață să pregătească cărămizi și încep să-și construiască un oraș. Pare a fi o poveste simplă fără nicio intenție rea. De aceea surpriza noastră este mare când în continuare citim că Dumnezeu nu este mulțumit și decide să le strice planurile. Care o fi problema?

Dacă mai dăm o privire și citim mai pătrunzător, observăm de la început că povestea nu este chiar simplă. În primul verset, pe care eu îl traduc „Tot pământul avea o singură limbă și câteva lucruri, chestiuni”. La ultimele cuvinte, în original *devarim ahadim* דברים אחדים, se găsește o gamă întregă de traduceri printre care: aceleași cuvinte, un scop unic. Eu am tradus câteva lucruri. Bineînțeles și comentariile evreiești din Talmud și până astăzi sunt foarte variate. Este clar că aceste două cuvinte nu sunt înțelese cum trebuie.

În fraza „Când au călătorit din răsărit” iarși sunt probleme mici de traducere; traducerea „spre răsărit - est” este eronată, deoarece în original scrie „din răsărit”. Întrebarea care se pune este ce înseamnă acest cuvânt *kedem* קדם, răsărit, est? Poate referința nu este la direcția din care veneau, ci la timpul când s-au petrecut evenimentele, deoarece cuvântul poate să însemne și „înainte” în timp sau mai degrabă într-o perioadă de dinainte. O altă posibilitate este că se referă la faptul că ei au venit din orașul Kedem, după cum ne explică Rași. În acest al doilea verset, ca și în primul, noi nu înțelegem sensul cuvintelor focus. De asemenea nu știm care era scopul ieșirii la drum. Poate îndepărtare de la Dumnezeu?

În versetul 3 noi citim despre inventarea cărămizi. Pare a fi un amănunt neînsemnat pe care Toraua să-l amintească într-o frază scurtă. De fapt chestiunea este prezentată într-un verset extrem de lung și detailat: „Și și-au spus unul altuia: Haideți să facem cărămizi și să le ardem în foc. Și cărămida le-a servit drept piatră, iar smoala le-a servit drept mortar”. Această primă parte a versetului continuă descrierea faptelor oamenilor: ei vor să-și construiască un oraș permanent și să înceteze să fie nomazi. Chiar și construirea unui turn cu vârful în ceruri pare a fi un lucru trivial, după cum ne spune marele înțelept Radak (David Kimhi, sudul Franței sec. 12) că intenția lor era să supravegheze turmele și cirezile.

Partea a doua a versetului ne spune cauza construirii orașului și a turnului, în fond două cauze:

1. Să ne facem un nume
2. Să nu fim împrăștiați pe fața întregului pământ

Expresia „să ne facem un nume” este opac. Ea apare de cam 10 ori în Tanach, întotdeauna în sensul de a deveni renumit, a deveni faimos. Câteva exemple: „Îți voi face un nume mare, ca numele celor mari de pe pământ” (2Samuel 7:9); „David s-a întors făcându-și un nume” (2Samuel 8:13); „Ca să-ți faci un nume pentru tine însuși” (Ieremia 32:20); „Și care ți-ai făcut un nume” (Daniel 9:15, Neemia 9:10) și așa mai departe. Însă problema se agravează dacă ne gândim că acest cuvânt „nume”, în ebraică *šem* שם, mai are o semnificație fiind unul din numele lui Dumnezeu, folosit foarte des și astăzi. Vecinătatea dintre această expresie și expresia „Un turn cu vârful în ceruri”, în care „ceruri” în ebraică *šamyim* שמים, seamănă cu *šem*. De aici putem deduce că ei au vrut să-și facă un nume prin urcare în ceruri. Cu alte cuvinte nu numai că ei se revoltă contra lui Dumnezeu, ci vor chiar să ajungă și să-L înlocuiască.

Așa putem înțelege cum o poveste inocentă de dezvoltare personală se transformă într-o rebeliune contra lui Dumnezeu. Acest turn atât de banal devine în continuare o expunere a trufiei omenești care aduce la o răzvrățire contra Domnului. Marele profet Isaia le-a descris mai bine ca oricine: „Ochii trufași ai omului pământean vor fi înjosiți și îngâmfarea oamenilor se va pleca. Numai Dumnezeu va fi înălțat în ziua aceea” (Isaia 2:11).

Această concluzie se consolidează la citirea poveștii lui Avraham din pericopa următoare. El primește o poruncă de la Dumnezeu, iar el îl cheamă pe nume: „Și a construit acolo un altar Dumnezeului și L-a chemat pe Dumnezeu pe nume” (Geneza 12:8). Avraham este o anti-teză la acești oameni care au ridicat turnul. Rezultatul a fost că acești constructori au rămas anonimi în istorie pe când lui Avraham i se promite „îți voi mări numele și vei fi binecuvântare” (Geneza 12:2).

A doua cauză „Să nu fim împrăștiați pe fața întregului pământ” ne arată dorința oamenilor de a înfrunta evenimentele viitoare și de aceea ei caută să fie uniți, să înceteze să se îndepărteze unul de celălalt. Această unire se dovedește prin două cuvinte: „întregul pământ” și „limbă”. Aceste două noțiuni sunt componente inevitabile ale uniri unui popor. Toată lumea avea o singură limbă și au avut intenția de a se așeza într-un singur loc. Însă Dumnezeu nu a acceptat ideea aceasta de unificare și în primul rând a diferențiat limbile. El i-a împrăștiat pe oameni în locuri diferite și îndepărtate. După comentariile înțelepților, Dumnezeu tindea ca oamenii să umple lumea cu prezența lor după cum poruncise „Fiți roditori și înmulțiți-vă și umpleți pământul” (Geneza 1:28). Teama oamenilor era că prea mare înmulțire să nu aducă la alte probleme și nenorociri, pe care le trăim astăzi.

Hazal, înțelepții din Talmud au explicat acele expresii obscure de la începutul episodului ca o revoltă contra lui Dumnezeu. Omenirea a trecut potopul, însă în loc să înțeleagă că acesta este o pedeapsă cerească din cauza răutăților făcute de ei și în loc să-și îndrepte comportamentul, ei au deslușit nenorocirea ca o „catastrofă naturală”.

Riposta Domnului

Partea a doua a poveștii vorbește despre riposta Domnului față de construirea turnului. Scrie că „Domnul a coborât să vadă orașul și turnul”. Această coborâre a lui Dumnezeu poate fi văzută ca o contră la dorința oamenilor de a se urca în ceruri. Dar observarea coborârilor Domnului din alte locuri în Tanach vestește că aceasta este o intervenție în ciclul lumii, o schimbare în conducerea divină, adică trecere de la o conducere naturală la una miraculoasă.

Domnul spune în versetul 6 că încurcarea limbilor nu este o pedeapsă pentru trecut, ci o grijă pentru viitor. El spune că miezul problemei se află în tendința de a se unifica, care i-a adus la construirea turnului. Altă posibilitate este că această construcție este doar începutul și s-ar putea să treacă la fapte mai grave. Așa se poate înțelege întrebarea de la sfârșitul acestui verset „Și acum, să nu le fie deci zădărnici tot ceea ce își propun să facă?”. Puterea unirii care este pe de o parte o putere pozitivă, poate fi folosită de oameni rău, prin scoaterea lui Dumnezeu, adică o rebeliune contra domniei lui Dumnezeu. [Oamenii trebuie să știe că ei nu pot face orice, că puterea lor este limitată. Întotdeauna vor fi fapte care nu sunt sub controlul lor din care reiese superioritatea Domnului.](#)

Povestea Turnului Babel încheie porțiunea de Bereșit - Geneză și începe porțiunea de Avot - Strămoși. După

descompunerea popoarelor s-a anulat situația în care toată omenirea era condusă de un singur Dumnezeu. Aici a apărut necesitatea alegerii unui popor care să dețină o comunicare directă cu Domnul. Acesta este rolul poporului lui Dumnezeu care-L cheamă pe Domnul pe nume.

Chemarea lui Avraham pe Domnul au fost mai târziu rădăcinile chemării Domnului făcută de poporul evreu de-a lungul miilor de ani.

Pericopa Toldot - Câți ani a avut Rivka (Rebeca) când s-a măritat? [anul 5779]

În pericopa Hayei Sara am găsit toate datele importante din viața lui Isaac, în afară de una: vârsta la care s-a însurat. Pericopa săptămânii începe cu referirea precisă la vârsta la care s-a căsătorit, o vârstă extrem de înaintată pentru timpurile acelea și anume patruzeci de ani. Ceea ce lipsește, însă, și aici, este vârsta miresei. Dar după cum știm, ceea ce lipsește din Tora este completat de midraș. Ceea ce știm despre mireasă din Tora apare în Geneza 24:16: "Fecioara este o virgină care arată foarte bine." Cu toate acestea, în mod surprinzător, în midrașul Psikta Zutra (Lekah Tov), Geneza 24 scrie: "Când a fost akeda, adică sacrificiul lui Isaac, el avea 37 de ani. După ce s-a întors Avraham de pe muntele Moriah, a murit Sara și i s-a spus lui Avraham că s-a născut Rebeca". Asta înseamnă că Rebeca avea trei ani când s-a măritat. Rași s-a bazat pe midrașul ăsta în comentariul lui care a fost acceptat de mulți discipoli. Mulți comentatori și înțelepți au căzut pe gânduri, întrebându-se cum a putut Rebeca să facă toate acele munci descrise în Tora (cum ar fi să scoată apă din izvor și să adape cămilele) la vârsta asta !

În Talmud, tractatul levamot 59a, apare o dispută de halacha despre vârsta la care trebuie Cohen Gadol să ia o fată ca soție și se pune întrebarea care este vârsta la care o fată este descrisă ca virgină și femeie în același timp. Calitatea de femeie, privită separat de cea de virgină implică o vârstă mai mare în timp ce calitatea de virgină presupune o vârstă mai mică. Concluzia lor este că este vorba despre o fată care nu mai este mică dar încă nu este adultă și se numește fecioară. Hazal se bazează pe versetul nostru "Fecioara este o virgină care arată bine și nimeni nu s-a atins încă de ea." Explicația asta este baza comentariului lui Rași la versetul "S-o chemăm pe fecioară și s-o întrebăm pe ea." Și de aici Rași ajunge la concluzia că nu mărităm o fată fără să-i cerem părerea.

Mulți comentatori care nu sunt de acord cu părerea lui Rași despre vârsta fetei, se bazează pe alte midrașim. Acestea spun că vârsta ei când s-a măritat era 14. Ei ajung la socoteala asta numărând invers, nu de la naștere ci de la moarte. În Midraș Hagadol, parașat Toldot 25:20 scrie că Rivka avea 14 ani când s-a măritat. Asta fiindcă a murit la vârsta de 133 de ani, la fel ca și Kehat. A fost sterilă 20 de ani, apoi Yaakov, când a ajuns la Lavan, după soție avea 77 de ani, a stat acolo 20 de ani și a mai făcut pe drumul înapoi 2 ani. Adică el avea 99 de ani când a murit Rivka și după asta ea avea 14 ani când s-a măritat: $133 - 99 = 34$ când a născut gemenii, $34 - 20$ cât a fost sterilă = 14 ani când s-a măritat.

Bineînțeles că apar multe întrebări aici, printre ele cum rezolvăm problema celor două specimene de calcul diferite și modul în care au ajuns înțelepții la rezultatul de 3 ani, care nu se potrivește cu calculul bazat pe Rebeca. Mulți spun că adevărata cauză a erorii de calcul este vârsta descrisă a lui Isaac când a avut loc akeda. Mulți cred că dacă s-ar fi căsătorit la 3 ani înainte să respire ceva din atmosfera casei părintești care era de înșelăciune și minciună, nu ar fi fost în stare să sugereze băiatului ei iubit, Iacov, să înșele în legătură cu vârsta de prim născut între cei doi frați gemeni, ca el să primească binecuvântarea lui Isaac. Și ce se va întâmpla cu cel care va fi binecuvântat ea știa din spusele Hakadoș Baruch Hu.

["Domnul i-a spus: două națiuni sunt în pântecele tale și două popoare vor ieși dinăuntrul tău, un popor va fi mai puternic ca celălalt popor, iar cel mare îi va sluji celui mai mic" \(Geneza 25:23\).](#)

Pericopa Toldot - Ițhak (Isaac) - unul care se roagă cu altruism [anul 5785]

În pericopa anterioară am terminat învățătura despre cei doi care au format prima generație de patriarhi: Avraham și Sara. Săptămâna aceasta începem să citim despre cea de a doua generație: Isaac și Rebeca. Oricine citește aceste capitole observă că fiecare dintre ei are caracterul lui specific și calea lui în viață, care îi asumă contribuția sa unică la formarea poporului evreu. Așa că Avraham reprezintă bunătatea – *hesed* și credința, iar Isaac siguranța și șederea în țară. Pe de altă parte, sunt puncte comune care se repetă la aceste trei generații de patriarhi. Un

exemplu: toți se înfruntă cu secete. Un altul este cel cu care începe pericopa noastră: în fiecare generație femeile suferă cu probleme de sterilitate. Sara, Rebeca și Rahel erau sterpe și s-au bucurat de copii după ani mulți. Oare cele trei înfruntă necazul la fel? Oare Avraham, Isaac și Iacov înfruntă sterilitatea soțiilor lor în același fel? Clar că nu. Fiecare are povestea sa specifică și modul în care ține piept acestei suferințe. În pericopa săptămânii noi citim despre lupta lui Isaac și a lui Rebeca cu necazul acesta.

„Și Isaac l-a implorat pe Domnul în legătură/vizavi cu soția sa, căci era stearpă” (Geneza 25:21).

Isaac apelează la Dumnezeu prin rugăciune. Ceea ce este deosebit în rugăciunea sa este că ea se produce „în legătură/vizavi cu soția sa”. Cu alte cuvinte, el s-a rugat pentru Rebeca și nu pentru el însuși. Această interpretare aparține lui Sforzo (Italia, sec.16, rabin, medic și filozof). Sforzo susține că Isaac nu era în strâmtorare deoarece avea încredere deplină în promisiunea Domnului că, mai devreme sau mai târziu, va avea copii. Cea ce el nu știa dacă aceștia vor fi cu Rebeca sau cu altcineva. Rebeca este cea care era într-un impas de existență. Așadar, rugăciunea lui Isaac nu era doar pentru el, ci mai ales pentru Rebeca, soția lui.

Marele comentator Rași (Franța, sec. 11) descrie rugăciunea lui Isaac ca o rugăciune în pereche: „în legătură/vizavi cu soția sa, adică el stătea într-un colț și se ruga, iar ea stătea în colțul opus și se ruga”.

Radak, un alt înțelept (Provence, sec. 13) mai adaugă o interpretare celei a lui Rași: „în legătură/vizavi cu soția sa, adică în timpul rugăciunii a stat în fața ei ca să-și îndrepte inima spre ea”.

Majoritatea comentatorilor susțin că Isaac nu se ruga pentru el, ci pentru soția sa, făcând-o când ea stătea lângă el. El o privește, o compătimentește și se roagă cu ardoare din adâncul sufletului. Astfel, printr-o citire minuțioasă putem desluși sufletul plin de compasiune al lui Isaac și să înțelegem pricina pentru care Domnul i-a răspuns rugăciunii: „Domnul i-a ascultat implorarea și Rebeca, soția sa, a zămislit” (Geneza 25:21).

Noi învățăm din midraș că și la prima întâlnire între Isaac și Rebeca dinaintea căsătoriei, Isaac s-a rugat în timpul întâlnirii. Isaac se comportă întotdeauna în fața soției sale Rebeca cu multă compasiune și delicatețe. Isaac – în toate aparițiile sale în Tora vorbește puțin, însă cu toate acestea își oferă inima semenului său, mai ales soției sale, Rebeca și face ceea ce știe cel mai bine să facă, să se roage.

[Când cineva se roagă cu grijă și compasiune - Domnul îi răspunde.](#)

Pericopa Toldot - Rebeca (Rivka), o femeie puternică fără statut oficial [anul 5784]

Rebeca are multe însușiri fundamentale asemănătoare cu celelalte mame ale națiunii, însă ea prezintă și unele

trăsături specifice doar ei. Spre deosebire de celelalte mame despre care Toraua nu ne spune nimic despre nașterile lor, ea ne raportează despre nașterea fiilor Rebecăi (Geneza 25:23), un detaliu neobișnuit deoarece Toraua nu ne înștiințează de obicei despre nașterea copiilor. Toraua ne mai dă amănunte din viața ei de fecioară înainte de căsătoriei ei.

Rebeca este singura dintre mamele națiunii a cărei alegere poate fi explicată. Povestea logodnei ei cu Isaac (Geneza cap. 24) descrie cum a trecut cu mare succes examenul caracterului ei în care a pus-o robul lui Avraham și care o prezintă ca perfecțiunea întruchipată: o îndurare (*hesed*) neobișnuită față de robul lui Avraham și cele zece cămile cu care a venit el, harnică și ageră, amabilă și primitoare (ca și socrul ei, Avraham), curajoasă și fermă în decidera ei de a ieși la drum imediat în ciuda îndoielilor familiei. Prin fermitatea ei de a-și părăsi țara, patria și casa părintească ea merge în urma lui Avraham (Geneza 12:1-4). Pe când Avraham a acționat în acest fel dintr-o poruncă divină, Rebeca a făcut-o împlinind porunca inimii prin convingerea ei că acesta este pasul corect de făcut.

Povestea logodnei lui Isaac cu Rebeca (Geneza cap. 24) vestește o schimbare genetică de roluri familiare în care Rebeca va fi personajul activ și puternic în viața lor comună. În Tora sunt trei povești care pot fi catalogate ca logodne: Isaac cu Rebeca (Geneza cap. 24), Iacov cu Rahel (Geneza 29:1-20) și Moșe cu Țipora (Exod 2:15-21). Componentele următoare constituie tiparul poveștilor de logodnă:

1. Mirele (sau mesagerul lui) pleacă într-o țară străină
2. El întâlnește tânăra (sau tinerele) lângă o fântână (care simbolizează fertilitatea)
3. El scoate apa pentru tânăra (sau tinere)
4. Tânăra/tinerele se grăbesc să se întoarcă acasă ca să vestească despre venirea unui străin
5. Străinul este invitat la masă
6. Se hotărăște despre căsătorie între oaspete (sau cel care l-a trimis) și fată

Nu toate detaliile apar în cele trei episoade. Tocmai în cel dintre Isaac și Rebeca se petrece o răsturnare a rolurilor între femeie și bărbat. Nu mirele scoate apa din fântână pentru fată, ci mireasa scoate apa pentru mesagerul trimis în fond de tatăl mirelui. Mirele este absent din toată povestea întâlnirii decisive lângă fântână. Găsim aici o aluzie la toată viața celor doi: Isaac este persoana pasivă, călăuzit prin acțiunea altora (cum este în povestea de Akeda, jertfă umană, Geneza cap. 22), pe când Rebeca este o persoană activă și puternică. Aceste caracteristici ale celor doi se vor evidenția în povestea „furtului” binecuvântării întâiului născut (Geneza cap. 27).

Chiar și înainte de această poveste, Rebeca se dovedește ca o persoană care aduce lecuire inimii frânte a lui Isaac și umple golul care s-a dezvăluit odată cu moartea mamei lui iubite, Sara. Toraua ne prezintă cu o minuțiozitate psihologică cum Rebeca ocupă locul soacrei ei, atât din punct de vedere fizic cât și spiritual, atât în cortul Sarei cât și în inima lui Isaac: „Și Isaac a adus-o în cortul mamei sale Sara, a luat-o pe Rebeca și ea i-a devenit soție și a iubit-o; și Isaac a fost consolată după mama sa” (Geneza 24:67).

După o perioadă lungă de 20 de ani de infertilitate, Rebeca naște doi gemeni. Spre deosebire de Sara care a apărât poziția fiului ei Isaac față de Ismail, fiul concubinei soțului ei, Rebeca este mama ambilor băieți – cel înlăturat și cel iubit – Esav și Iacov. Ea hotărăște în mod personal, spre deosebire de părerea lui Isaac, care dintre cei doi este demn să fie continuatorul dinastiei. Iubirea lui Esav de către Isaac este una care depinde de ceva, „căci mâncă din vânatul lui” (Geneza 25:28), adică fiindcă Isaac se delectează cu carnea pe care o vâna Esav. Despre cauza preferinței lui Iacov de către Rebeca noi nu aflăm, iar imaginea pe care o primim este că iubirea ei pentru el este lipsită de orice interes și provine de la o cunoaștere profundă al caracterului celor doi băieți. Mulți comentatori și cercetători explică această preferință ca venind de la cunoașterea poruncii Domnului pe care o auzi-se în perioada grelei sarcini „cel mare va sluji cel tânăr” (Geneza 25:23). Din punct de vedere lingvistic, după gramatica ebraicii biblice, această sintagmă poate fi înțeleasă și în sens opus, adică „cel tânăr va sluji pe cel mare”. Deoarece în versetul în care ea primește vestea „Două neamuri sunt în pântecul tău și două popoare din viscerele tale se vor despărți, unul va fi mai puternic decât celălalt” (Geneza 25:23). Sfârșitul acestui verset este sintagma cu pricina. De aceea, Rebeca a înțeles în mod intuitiv că dorința Domnului este ca cel mare, Esav, să-l slujească pe cel tânăr, Iacov.

Însă cu toate că Rebeca este o femeie puternică și dominantă, ea trăiește într-o societate patriarhală, fără atribuții și putere adevărată. De aceea ea este nevoită să acționeze cu viclenie ca fiul cel potrivit după părerea ei să primească binecuvântarea pe care Isaac o rezervă fiului preferat, Esav (Geneza cap. 27). Aceasta ar putea oare prejudicia personajul ei? Pare că Toraua prezintă fapta ei într-un mod ambivalent: pe de o parte nemulțumirea se manifestă când Iacov, cel care a înșelat, este pedepsit „ochi pentru ochi” și devine cel înșelat. Aceasta se petrece când socrul său, Laban, îl păcălește schimbând pe Rahel cu Lea, o înșelăciune care constă și ea în schimbarea între cea tânără și cea mare (Geneza 29:23-27). Pe de altă parte, Esav este prezentat ca inapt pentru binecuvântare spre deosebire de Iacov. De aceea se poate înțelege acțiunea Rebecăi. Cu toate că Toraua se reține de la fapte de înșelăciune, câteodată ea justifică unele situații, mai ales când cei implicați sunt lipsiți de orice putere oficială. Cazul moașelor din Egipt iese în evidență în acest caz. Acolo scriptura justifică nesupunerea moașelor, care impune chiar minciună, la porunca Faraonului în felul următor: „Dar moașele s-au temut de Dumnezeu” (Exod 1:17), adică o sensibilitate morală naturală. Se mai adaugă și răsplata divină pe care ele au primit „El le-a făcut case” (Exod 1:21).

Rebeca, mama noastră, prin fapta de înșelăciune, a influențat în mod decisiv soarta poporului evreu și i-a modelat personalitatea.

Pericopa Toldot și cartierul Mea Șearim din Ierusalim [anul 5780]

Cartierul Ultra Religios Mea Șearim a fost înființat în anul 1873, Roș Hodeș Kislev la Ierusalim. Fiindcă era în săptămâna aceea pericopa Toldot s-a hotărât să se aleagă un nume din pericopă din capitolul 26, versetul 12:

„Și a semănat Isaac în acel an și a găsit (a secerat) în acel an o sută de măsuri Mea Șearim מאה שערים, și Dumnezeu l-a binecuvântat”.

La început s-a ales numele de Rehovot רחובות, tot din pericopa asta (capitolul 26, versetul 22), care după cum spune Isaac înseamnă *locuri largi* „ne-a în lărgit Domnul (locul)” הרחיב ה' לנו. Dar acest nume a fost uitat și a rămas numele asociației de înființatori, Mea Șearim.

Traducerea acestei expresii pentru cine știe Ebraica Modernă este foarte simplă: o sută de porți. Dar în versetul nostru ea nu are nici un sens. Și traduceri în românește și în alte limbi spun altceva: o sută de măsuri, însutit. Cu referire la povestea lui Isaac, care a înșămânțat o cantitate de cereale și a primit de o sută de ori mai mult, ea capătă sensul „de o sută de ori mai mult, însutit”. De altfel, și midrașul și comentarii din Evul Mediu îl explică în felul ăsta. De exemplu marele comentator Rașbam (nepotul lui Rași):

„O câmpie al cărei rod era de o măsură a dat o sută de măsuri”.

Traducerea, care este mai logică și comună tuturor, de „măsură”, are o problemă. Cuvântul *šaar* שער apare întotdeauna în Tanach ca *poartă* și numai în limba rabinică, adică Hazal (din Mișna, Talmud etc.) apare ca *măsură exactă*. De exemplu în Mișna tractatul Pea 1:1: דברים אלו שאין להם שיעור „*Aceste sunt lucrurile care nu au măsură*”. Aici în pericopa noastră Toldot, bineînțeles că cea mai bună traducere este cel de *măsură*.

Dar astfel de situații pot apărea și la alte cuvinte, așa că poate fi posibil ca un cuvânt care are un înțeles în Tanach și încă unul în Hazal să apară sporadic o dată sau de două ori și în Tanach cu sensul al doilea.

Pericopa VaYehi - Asenat Bat Potifera, soția lui Iosif [anul 5783]

Asenat este fiica lui Potifera, preotul (cohen) lui On, un oraș în nordul Egiptului, cunoscut sub numele de Heliopolis. În Geneza 41:45 scrie: „Faraonul i-a pus lui Iosif numele Țafnat Paneah și i-a dat-o de soție pe Asenat, fiica lui Potifera, preotul din On”.

Ea a născut doi gemeni, Manase - Menașe מנשה și Efraim אפרים: „Înainte să vină anul de foamete, lui Iosif i s-au născut doi fii; i-a născut Asenat, fiica lui Potifera, preotul din On. Iosif i-a pus întâiului născut numele Menașe (în ebraică biblică „dat uitării”) căci, a spus el, Dumnezeu m-a făcut să uit tot necazul meu și toată casa tatălui meu. Iar celui de al doilea i-a pus numele Efraim (în ebraică „rodește”) căci, a spus el, Dumnezeu m-a făcut roditor în țara necazului meu” (Geneza 41: 50-52).

Cei doi vor fi capete de triburi cu toate că nu sunt fii lui Iacob ci nepoții lui. Ei sunt amintiți în lista celor care au coborât din Canaan în Egipt, în ciuda faptului că ei s-au născut în Egipt: „Iată numele fiilor lui Israel, ale fiilor lui Iacob, care au intrat în Egipt ... Fiii Rahelei, soția lui Iacob au fost Iosif și Benjamin. În țara Egiptului, lui Iosif i s-au născut Manase și Efraim, pe care i-a născut Asenat, fiica lui Potifera, preotul din On” (Geneza 46:8, 19-20).

[Cine a fost Asenat?](#)

Noi învățăm despre originea lui Asenat, mai ales originile evreiești, din surse ebraice - Talmud și Midraș și din surse exterioare, mai ales din cartea din aproximativ sec. 1 î.e.n - sec. 1 e.n. în limba greacă care aparține Apocrifului „Iosif și Asenat”.

Vom începe cu sursele din scripturi, cele ebraice. În midrașim scrie: „Dina avea șase ani când a născut-o pe Asenat de la Șchem”. În traducerea aramaică a lui Yonatan Ben Uziel (paralel cu traducerea lui Onkelos) citim: „Dina a ieșit cu fetele din oraș să se joace, iar Schem a luat-o cu forța și s-a culcat cu ea care a născut-o pe Asenat. Bnei (fii) lui Israel au vrut să o omoare, iar ea spunea, acum vor spune în toată țara că este un bordel în casa lui Iacob. El i-a adus un gândac din aur cu numele sfânt pe el, l-a atârnat pe gâtul ei, a trimis-o, iar ea a plecat. În fața lui Dumnezeu orice se poate întâmpla. Așa El l-a trimis pe îngerul Michael care a dus-o în Egipt la casa lui Potifera ... Soția lui Potifera era fără copii și a crescut-o ca pe fata ei”.

După această variantă ei erau veri de gradul întâi. Însă nu toți înțelepții susțin această interpretare. Ei susțin că Asenat era pur și simplu fiica preotului păgân din On pe nume Potifera. Unii susțin că el nu este altul decât Potifar (cele două nume seamănă mult), șeful gărzii personale al faraonului, stăpânul lui Iosif care îl și întemnițase. Toate acestea ne sunt povestite în Talmud, tractatul Sota 13:b. Aici ne mai este povestit că el a încercat să se culce cu Iosif și a fost pedepsit prin castrare devenind eunuc și neavând copii. După această variantă, el a adoptat-o pe Asenat, fiica lui Dina. În midrașul „Pirkei deRabi Eliezer” 38, ca și în tractatul Sofrim 21:9 ni se povestește că la numirea lui Iosif ca adjunctul faraonului, a fost o mare sărbătoare la care fetele aruncau pe el diferite daruri. Printre altele au aruncat talismanul lui Asenat pe care i-a pus-o la gât bunicul ei, Iacob când a trimis-o în Egipt. Așa a înțeles Iosif că ea este din rândurile israeliților și a luat-o de soție.

Din cartea „Iosif și Asenat”

Există două versiuni despre autorul acestei cărți. Prima susține că autorul este un evreu elenizat din Alexandria în Egipt care a trăit între sec. 1 î.e.n. și sec. 3 e.n. Povestea pe scurt spune că Asenat, fiica lui Pentephres (Potifera în greacă) era o virgină păgână, renumită în tot Egiptul pentru frumusețea ei rară. Ea era pețită de tinerii nobili din Egipt, inclusiv de fiul cel mare al faraonului. Ea i-a refuzat pe toți, preferând să fie închisă în vârful unui turn pe moșia tatălui ei. Într-o bună zi apare în casa lui Potifera un oaspete – Iosif, care a venit din partea faraonului să adune taxe. Potifera propune fiicei lui să se căsătorească cu Iosif, care era un demnitar extrem de important. Ea refuză cu dezgust să se mărite cu un cioban străin. Când ea îl vede de departe cu toată frumusețea lui, ea se îndrăgostește de el. Povestea se prelungește când Potifera încearcă să-l convingă pe Iosif să se sărute cu Asenat, iar el refuză să sărute o virgină păgână. După multe peripeții ei se întâlnesc, se sărută și se căsătoresc. Asenat naște pe cei doi băieți, Manase și Efraim.

Fiul faraonului care era jignit de refuzul lui Asenat, a încercat să o omoare. Întâi a apelat la Simeon și Levi să facă treaba, dar ei au refuzat. Atunci el a apelat la Gad și Dan (fiii roabelor) și el le spune că a auzit că Iacob le va lua moștenirea din cauză că ei sunt fii roabelor. Ei îl cred, atacă convoiul lui Asenat, omoară pe paznicii ei, dar ea se salvează și se refugiază la ceilalți frați. Ei merg să lupte contra fiului faraonului și Benjamin îl rănește cu o piatră. Ei refuză să-l omoare fiindcă ei nu execută un rănit. Fiul faraonului moare după trei zile în palatul tatălui său. După ce moare și faraonul, Iosif devine faraon și stăpânește preț de 48 de ani când îl numește faraon pe nepotul faraonului.

A doua versiune a cărții susține că această carte a fost scrisă în sec. 2 e.n. de un creștin, datorită asemănării descrierilor din carte cu principiile, ritualurile și liturghia din biserica creștină siriacă. Înțelepți creștini se bazează între altele pe faptul că în carte nu sunt amintite Toraua și Șabatul și în ciuda faptului că povestea se bazează pe Geneza 34 și 39. După această versiune, Iosif îl simbolizează pe Ieșu (Isus), iar convertirea lui Asenat nu este la iudaism ci la creștinism. Ea reprezintă în fond biserica. Cartea îi îndeamnă pe păgâni să se lepede de credințele lor și să se alăture la o viață de castitate și abținere pentru recompensă în lumea care vine.

Există șapte manuscrise diferite ale acestei versiuni în șapte limbi diferite. Una dintre ele este în limba română. Este greu de stabilit care manuscris este cel mai vechi.

Originea numelui Asenat și Potifera

Din punct de vedere științific etimologia celor două nume este egipteană. Asenat אֲסֵנַת este probabil o transcripție a numelui egiptean antic care înseamnă „ea aparține lui *nit* (o zeiță)”. Nume asemănătoare sunt cunoscute din Egiptul antic.

Numele tatălui ei, Potifera פּוֹטִיפֶרֶ, este aproape identic cu numele de Potifar פּוֹטִיפָר, fostul stăpân a lui Iosif. Și acest nume este un nume egiptean a cărui hieroglife se pot transcrie: p3-dj-p3-rr, care înseamnă „aceasta a dat Ra (zeul soarelui)”. Probabil era vorba de același nume și i-au dat o formă puțin diferită ca să nu se încurce între ei. Orașul On era centrul cultului lui Ra, zeul soarelui.

Explicațiile înțelepților noștri sunt diferite de tot. De exemplu, la ei Potifar și Potifera sunt aceeași persoană. Ei susțin că numele i s-a schimbat din momentul în care el l-a tânjit pe Iosif, numelui i s-a adăugat sufixul *ra* רע, care înseamnă în ebraică „rău”, adică „Potifar cel rău”.

Și numele lui Asenat este derivat din ebraică. În Talmud și în midraș ni se povestește că numele i l-a dat mama ei, Dina. Ea l-a derivat de la rădăcina ASN care după cum spun ei înseamnă „catastrofă”, de exemplu cuvântul *ason* אסון – catastrofă.

Alți înțelepți, în frunte cu Hizkuni (Franța, sec. 13), susțin că numele ei derivă de la rădăcina SNE/l din cuvântul *sne* סנה, tufă. Ei spun că Asenat după ce a fost gonită de bunicul ei, Iacob, a fugit și s-a ascuns în tufa în care Moise îl va vedea pe Dumnezeu. De aici provine numele ei.

* * *

La lunga listă de femei ne evreice din Tanach care se căsătoresc cu evrei importanți sau le nasc copii, dar se convertesc – printre ele Tamar, Ţipora, Rahav, Rut – o putem adăuga și pe Asenat, care a născut două căpetenii de triburi, pe Manase și Efraim, care au crescut ca prinți egipteni, după cum și Moșe a crescut ca prinț egiptean în casa lui Bat Par'o. Ei au devenit demnitari evrei de rangul cel mai înalt, mai ales Moșe Rabenu.

Pericopa Vayehi - De ce a pierdut Reuven (Ruben) întâietatea ca prim născut? [anul 5779]

Yaakov, spre sfârșitul vieții, s-a adresat fiilor lui cu ultimele sale vorbe pentru ei și l-a mustrat aspru pe Reuven, cel mai mare dintre ei (Geneza 49:3-4):

"Reuven, tu ești întâiul meu născut, vigoarea mea și primul rod al puterii mele de procreare, cel dintâi în demnitate și cel dintâi în tărie. Nestăvilit ca apele, să n-ai întâietate pentru că te-ai urcat în patul tatălui tău și i-ai profanat așternutul."

Păreră comentatorilor este că Iacov îi spune lui Reuven că, fiind primul născut, i se cuvenea să fie tratat ca fiind primul dintre frați și potrivit la monarhie, dar, din pricină că s-a dovedit sclavul dorințelor și plăcerilor lui, a pierdut toate aceste atribute. Așa ne este explicat și în cartea 1Cronici 5:1-2: "Fiul lui, Reuven, întâiul născut al lui Israel (că el era întâiul născut), pentru că profanase așternutul tatălui său, dreptul lui de întâi născut a fost dat fiilor lui Iosef, fiul lui Israel, fără să se ia în seamă dreptul lui de întâi născut. Căci Iuda era mai presus de frații lui, fiindu-le un veritabil îndrumător, dar dreptul de prim născut era a lui Iosef". Este clar că aici este vorba despre fapta lui Reuven cu Bilha, povestită în Geneza 35:22: "În timp ce Israel stătea în acel ținut, Reuven s-a dus și s-a culcat cu Bilha, concubina tatălui lui, dar Israel a auzit despre asta".

Din cauza imprudenței lui i-a fost luat dreptul de prim născut și i s-a dat lui Iosef care a primit un ținut de două ori mai mare decât el, prin fiii lui, Efraim și Menașe. Dar nici lui această prioritate nu i s-a dat în întregime, fiindcă monarhia i s-a dat lui Iuda. Aici se poate pune întrebarea dacă acesta a fost singurul motiv pentru trecerea regalității de la Reuven la Iuda. În Tora sunt relatate câteva confruntări între cei doi frați, care pun în evidență comparativ carisma și puterea de conducător a lui Yehuda față în față cu slăbiciunea lui Reuven.

Prima confruntare a avut loc în timpul vânzării lui Iosef. Reuven le-a spus fraților: "Nu vărsați sânge, aruncați-l în această groapă din pustiu, dar nu ridicați mâna asupra sa" (Geneza 37:22). Înțelegând că asta ar fi fost o salvare doar pe jumătate a lui Iosef, frații s-au întrebat pe bună dreptate: ce se va întâmpla după ce va fi aruncat în groapă? În consecință, sfatul nu a fost acceptat, iar frații au urmat sfatul lui Yehuda: "Ce folos dacă îl omorâm pe fratele nostru și îi acoperim sângele? Hai, mai bine, să-l vindem ismailiților și să nu ridicăm mâna asupra lui, fiindcă el este fratele nostru, carnea noastră. Iar frații l-au ascultat" (Geneza 37:26-27).

Cât de batjocorit arată Reuven când se întoarce la groapă și nu-l găsește acolo vedem din versetul: "S-a întors Reuven la groapă și iată că Iosef nu e acolo și și-a sfâșiat veșmintele. S-a întors la frații lui și a zis: Copilul nu este, iar eu ce o să fac?" (Geneza 37:29-30). Asta e tot ce era în stare să facă cel mai mare dintre frați pentru salvarea celui mic. El trebuia să-i ghideze și nu să se piardă !

A doua confruntare are loc atunci când îl conving pe Iacov să-l trimită pe fiul lui, Biniamin, la domnul țării numite Egipt: "Reuven i-a spus tatălui lui: Să-i omori pe cei doi fii ai mei dacă nu ți-l aduc înapoi. Dă-l în grija mea, iar eu ți-l voi aduce înapoi" (Geneza 42:37). Rași ne dă răspunsul lui Iosef: "Acest prim născut este un mare prost, dacă el îmi spune să-i omor copiii, de parcă n-ar fi și copiii mei !". Așa că Iacov nu poate fi convins, iar răspunsul lui: "Fiul meu nu va coborî cu voi" (42:38) a devenit în ebraică o expresie semnificativă care înseamnă „o vorbă fără sens” (după Midraș Raba 91). Spre deosebire de el, Iuda a avut un discurs logic și convingător: "Dacă-l trimiți pe fratele nostru cu noi, noi vom coborî și-ți vom cumpăra alimente. Dar dacă nu-l trimiți, nu vom coborî, căci omul acela ne-a spus: Să nu-mi mai vedeți fața dacă fratele vostru nu este cu voi ... Mă pun eu garant pentru el, din mâna mea să-l ceri înapoi, dacă nu ți-l voi aduce înapoi și nu-l voi pune înaintea ta, atunci am păcătuțit împotriva ta pentru totdeauna" (Geneza 43:4-5, 9). Cuvintele astea l-au convins pe bătrân: "Israel, tatăl lor le-a zis ... Luați-l pe fratele vostru, ridicați-vă și întoarceți-vă la omul acela" (43:11-13).

A treia confruntare nu este, în fond, o confruntare, fiindcă numai Iuda a participat la ea, în timp ce Reuven n-a scos o vorbă. Când frații au stat în fața domnului Egiptului, care le spune că-l va face sclav pe Biniamin, ca fiind suspect de furtul paharului lui, vocea lui Reuven nu se aude deloc. Cel care vorbește cu determinare este Iuda. În lungul lui discurs sunt și controverse dar și lucruri logice, multă diplomație și, mai ales, umilință. El își termină discursuri propunându-se pe el însuși să devină rob în locul lui Binyamin (Geneza 44:18-34). Față de astfel de vorbe Iosef nu poate rezista: "Atunci Iosef nu s-a mai putut stăpâni înaintea celor care stăteau lângă el și a strigat: Scoateți-i pe toți afară! Și n-a mai fost nimeni lângă el când s-a făcut cunoscut fraților săi" (Geneza 45:1). Curajul și înțelepciunea lui Iuda l-au salvat pe Binyamin și l-au convins pe Iosef să se dea de gol.

Asta este personalitatea unui lider adevărat în comparație cu lipsa de personalitate și slăbiciunea

comportamentului lui Reuven. Incompetența lui de a fi rege se dezvăluie încă de la prima întâlnire între Iosef și frații lui. Când Iosef s-a prefăcut că îi suspectează că sunt spioni și l-a reținut pe Șim'on până îl vor aduce pe Biniamin, Reuven a spus fraților săi: "Eu doar v-am spus, să nu păcătuiți împotriva copilului, dar voi n-ați ascultat. Acum iată, ni se cere socoteală pentru sângele lui" (Geneza 42:22). Țasta este cel mai plin de umilință lucru pe care-l putea spune Reuven! Liderul nu poate învinovăți pe subalternii lui, afirmând că nu l-au ascultat și învinuindu-i de rezultatele faptelor lor! Dimpotrivă, el trebuie să-și impună autoritatea, forțându-i să-i fie supuși. Doar ăsta a fost și păcatul lui Saul când Samuel l-a acuzat că nu l-a eliminat fizic pe Amalek, cum a fost poruncit (1Samuel 15:15).

Așa cum Saul și-a pierdut regalitatea, la fel și Reuven, învinuit de către frații săi mai tineri de vânzarea lui Iosef, și-a pierdut atât poziția de prim născut cât și, în mod corespunzător, regalitatea.

Cu pericopa asta, noi terminăm citirea primului Humaș, Bereșit, din cele cinci.

חזק חזק ונתחזק

Hazak, hazak venithazek Putenici, puternici și să ne întărim

Pericopa Vayehi - De ce a pierdut Ruben întâietatea ca prim născut? [anul 5780]

Iacov, spre sfârșitul vieții, s-a adresat fiilor lui cu ultimele sale vorbe pentru ei și l-a mustrat aspru pe Ruben, cel mai mare dintre ei (Geneza 49:3-4):

"Ruben, tu ești întâiul meu născut, vigoarea mea și primul rod al puterii mele de procreare, cel dintâi în demnitate și cel dintâi în tărie. Nestăvilat ca apele, să n-ai întâietate pentru că te-ai urcat în patul tatălui tău și i-ai profanat așternutul."

Părerea comentatorilor este că Iacov îi spune lui Ruben că, fiind primul născut, i se cuvenea să fie tratat ca fiind primul dintre frați și potrivit la monarhie, dar, din pricină că s-a dovedit sclavul dorințelor și plăcerilor lui, a pierdut toate aceste atribute. Așa ne este explicat și în cartea 1Cronici, 5:1-2: "Fiul lui, Ruben, întâiul născut al lui Israel (că

el era întâiul născut), pentru că profanase așternutul tatălui său, dreptul lui de întâi născut a fost dat fiilor lui Iosef, fiul lui Israel, fără să se ia în seamă dreptul lui de întâi născut. Căci Iuda era mai presus de frații lui, fiindu-le un veritabil îndrumător, dar dreptul de prim născut era a lui Iosef”.

Este clar că aici este vorba despre fapta lui Ruben cu Bilha, povestită în Geneza 35:22: ”În timp ce Israel stătea în acel ținut, Ruben s-a dus și s-a culcat cu Bilha, concubina tatălui lui, dar Israel a auzit despre aceasta”.

Din cauza imprudenței lui i-a fost luat dreptul de prim născut și i s-a dat lui Iosef care a primit un ținut de două ori mai mare decât el, prin fiii lui, Efraim și Manase. Dar nici lui această prioritate nu i s-a dat în întregime, fiindcă monarhia i s-a dat lui Iuda. Aici se poate pune întrebarea dacă acesta a fost singurul motiv pentru trecerea regalității de la Ruben la Iuda. În Tora sunt relatate câteva confruntări între cei doi frați, care pun în evidență comparativ carisma și puterea de conducător a lui Iuda față în față cu slăbiciunea lui Ruben.

Prima confruntare a avut loc în timpul vânzării lui Iosef. Ruben le-a spus fraților: ”Nu vărsați sânge, aruncați-l în această groapă din pustiu, dar nu ridicați mâna asupra sa ” (Geneza 37:22). Înțelegând că asta ar fi fost o salvare doar pe jumătate a lui Iosef, frații s-au întrebat pe bună dreptate: ce se va întâmpla după ce va fi aruncat în groapă? În consecință, sfatul nu a fost acceptat, iar frații au urmat sfatul lui Iuda: ”Ce folos dacă îl omorâm pe fratele nostru și îi acoperim sângele? Hai, mai bine, să-l vindem ismailiților și să nu ridicăm mâna asupra lui, fiindcă el este fratele nostru, carnea noastră. Iar frații l-au ascultat” (Geneza 37:26-27).

Cât de batjocorit arată Ruben când se întoarce la groapă și nu-l găsește acolo vedem din versetul: ”S-a întors Ruben la groapă și iată că Iosef nu e acolo și și-a sfâșiat veșmintele. S-a întors la frații lui și a zis: Copilul nu este, iar eu ce o să fac?” (Geneza 37:29-30). Asta e tot ce era în stare să facă cel mai mare dintre frați pentru salvarea celui mic. El trebuia să-i ghideze și nu să se piardă !

A doua confruntare are loc atunci când îl conving pe Iacov să-l trimită pe fiul lui, Beniamin, la domnul țării numite Egipt: ”Ruben i-a spus tatălui lui: Să-i omori pe cei doi fii ai mei dacă nu ți-l aduc înapoi. Dă-l în grija mea, iar eu ți-l voi aduce înapoi” (Geneza 42:37). Rași ne dă răspunsul lui Iosef: ”Acest prim născut este un mare prost, dacă el îmi spune să-i omor copiii, de parcă n-ar fi și copiii mei !”. Așa că Iacov nu poate fi convins, iar răspunsul lui: ”Fiul meu nu va coborî cu voi” (Geneza 42:38) a devenit în ebraică o expresie semnificativă care înseamnă „o vorbă fără sens” (după Midraș Raba 91). Spre deosebire de el, Iuda a avut un discurs logic și convingător: ”Dacă-l trimiți pe fratele nostru cu noi, noi vom coborî și-ți vom cumpăra alimente. Dar dacă nu-l trimiți, nu vom coborî, căci omul acela ne-a spus: Să nu-mi mai vedeți fața dacă fratele vostru nu este cu voi ... Mă pun eu garant pentru el, din mâna mea să-l ceri înapoi, dacă nu ți-l voi aduce înapoi și nu-l voi pune înaintea ta, atunci am păcătuit împotriva ta pentru totdeauna” (Geneza 43:4-5, 9). Cuvintele astea l-au convins pe bătrân: ”Israel, tatăl lor le-a zis ... Luați-l pe fratele vostru, ridicați-vă și întoarceți-vă la omul acela” (Geneza 43:11-13).

A treia confruntare nu este, în fond, o confruntare, fiindcă numai Iuda a participat la ea, în timp ce Ruben n-a scos o vorbă. Când frații au stat în fața domnului Egiptului, care le spune că-l va face sclav pe Beniamin, ca fiind suspect de furtul paharului lui, vocea lui Ruben nu se aude deloc. Cel care vorbește cu determinare este Iuda. În lungul lui discurs sunt și controverse dar și lucruri logice, multă diplomatie și, mai ales, umilință. El își termină discursuri propunându-se pe el însuși să devină rob în locul lui Beniamin (Geneza 44:18-34). Față de astfel de vorbe Iosef nu poate rezista: ”Atunci Iosef nu s-a mai putut stăpâni înaintea celor care stăteau lângă el și a strigat: Scoateți-i pe toți afară! Și n-a mai fost nimeni lângă el când s-a făcut cunoscut fraților săi” (Geneza 45:1). Curajul și înțelepciunea lui Iuda l-au salvat pe Benjamin și l-au convins pe Iosef să se dea de gol.

Asta este personalitatea unui lider adevărat în comparație cu lipsa de personalitate și slăbiciunea comportamentului lui Ruben. Incompetența lui de a fi rege se dezvăluie încă de la prima întâlnire între Iosef și frații lui. Când Iosef s-a prefăcut că îi suspectează că sunt spioni și l-a reținut pe Sim'on până îl vor aduce pe Beniamin, Ruben a spus fraților săi: ”Eu doar v-am spus, să nu păcătuiți împotriva copilului, dar voi n-ați ascultat. Acum iată, ni se cere socoteală pentru sângele lui” (Geneza 42:22). Țasta este cel mai plin de umilință lucru pe care-l putea spune Ruben! Liderul nu poate învinovăți pe subalternii lui, afirmând că nu l-au ascultat și învinuindu-i de rezultatele faptelor lor! Dimpotrivă. el trebuie să-și impună autoritatea, forțându-i să-i fie supuși. Doar așa a

fost și păcatul lui Saul când Samuel l-a acuzat că nu l-a eliminat fizic pe Amalek, cum a fost poruncit, după cum citim în 1Samuel cap.15.

Așa cum Saul și-a pierdut regalitatea, la fel și Reuven, învinuit de către frații săi mai tineri de vânzarea lui Iosef, și-a pierdut atât poziția de prim născut cât și, în mod corespunzător, regalitatea.

Cu pericopa aceasta, noi terminăm citirea primului Humaș, Bereșit, din cele cinci Humașim.

חזק חזק ונתחזק

Hazak, hazak venithazek

Putenici, puternici și să ne întărim

Pericopa VaYehi - De ce binecuvântăm copii cu Menașe (Manase) și Efraim? [anul 5784]

Există un obicei foarte frumos de a binecuvânta copii în ajun de Șabat cu binecuvântarea, luată din pericopa aceasta, cu care Iacov i-a binecuvântat pe nepoții lui, Menașe și Efraim, fiii lui Iosef: „Să te faci Dumnezeu ca Efraim și ca Manase” (Geneza 48:20) pentru băieți; „Să te faci Dumnezeu ca Sara, Rebeca, Rahel și Lea” pentru fete. După aceea se obișnuiește să se adauge binecuvântarea cohanimilor (preoților): „Să te binecuvânteze Domnul și să te păzească” (Numeri 6:24). Rași scrie acolo: „Cel care vine să-și binecuvânteze fiul îi va spune „Să te faci Dumnezeu ca Efraim și ca Manase”. Prof., Rabin Daniel Sperber spune că acest obicei, așa cum este practicat astăzi este relativ recent. El îl găsește în Sidurul (cartea de rugăciune) marelui înțelept din sec. 17 Iacov Emdin, cu toate că Rași îl amintește acum o mie de ani.

Întrebarea care se pune și la care nu avem un răspuns clar este de ce la binecuvântarea băieților au fost aleși Menașe și Efraim și nu patriarhii, așa cum s-a produs la binecuvântarea fetelor? Oare ei au făcut unele fapte extraordinare? Este adevărat că în același verset scrie „Prin tine va binecuvânta Israel”.

Deoarece obiceiul este relativ nou, vom aduce câteva argumente ale înțelepților contemporani. Primul argument se referă la atmosfera în care au trăit cei doi băieți în Egipt. Românii știu astăzi foarte bine ce se petrece, de obicei, la copiii care cresc și sunt educați într-o țară străină. Foarte puțini reușesc să-și păstreze identitatea românească în întregime. Poporul evreu, de-a lungul celor 2000 de ani de exil a reușit să-și păstreze atât identitatea cât și credința. Menașe și Efraim, cei doi frați care s-au născut și au fost educați în exil, în Egipt, au păstrat caracteristicile lor evreiești fiind educați pe temeliile Torei. Aceasta poate fi una dintre explicațiile la alegerea celor doi la binecuvântarea băieților.

A doua explicație posibilă se referă la dorința noastră de a avea continuitate în familie. Așa cum Iacov a găsit această continuitate prin cei doi nepoți ai lui, așa ne urăm noi nouă să avem parte de binecuvântarea lui Iacov

dăruită celor doi. Este pentru prima oară în Tora, poate și în istorie, când un bunic își binecuvântează nepoții. Aceasta este și o trăsătură specifică umanității. Restul ființelor nu au păstrat acest caracteristic de legătură între bunici și nepoți.

A treia explicație o găsim la înțeleptul Iehuda Arie Alter, Admor-ul hasidut-ului Gur, Polonia, a doua jumătate a sec. 19, în cartea sa monumentală „Sefat emet” שפת אמת (limba adevărului). El leagă această binecuvântare cu acordarea rangului de „trib” urmașilor celor doi. Ei sunt singurii nepoți care au primit rangul dat fiilor lui Iacov. Așa cum bunicul Iacov a conferit rangul de „trib” nepoților săi, așa și bunicii dintre noi vom ridica rangul nepoților noștri acordându-le binecuvântarea dată de Iacov celor doi nepoți.

A patra explicație este a unui înțelept contemporan din Israel, Rabinul Naftali Tvi Berlin. În comentariul său la Tora „Haamek Davar” (Aprofundează chestiunea) הַעֲמֵק דָּבָר , el scrie că fiecare dintre cei doi frați avea superioritate față de celălalt în alt domeniu: Efraim era mare în Tora și atașat lui Dumnezeu, pe când Menașe avea superioritate în necesitățile poporului. Înțeleptul ne spune că trebuie să binecuvântăm după cum ne-a binecuvântat Domnul dintotdeauna: pe cel bogat în bogăția lui, iar pe cel înțelept în înțelepciunea sa. De aceea nu este corect să-l binecuvântăm pe cel care nu se ocupă de Tora ca pe Efraim, iar pe cel care nu se ocupă cu afacerile lumii ca pe Menașe. La momentul în care bebelușul are Brit Mila, încă nu știm care vor fi tendințele lui. De aceea noi îl binecuvântăm „ca Efraim și ca Menașe”, adică cu ambii. Probabil că în anturajul Rabinului Berlin obiceiul era de a binecuvânta băieții la Brit Mila.

O a cincea posibilitate ar fi o privire mai complexă la cartea Geneza. Toată cartea este împânzită cu conflicte între frați: Cain și Abel, Isaac și Ismail, Iacov și Esav, Iosef și frații săi. Efraim și Menașe sunt primii frați din Tora care nu se ceartă între ei. Chiar și când bunicul lor, Iacov Avinu încrucișează mâinile și schimbă întâietatea între ei, nu se ivește nicio ceartă; nu există nicio invidie între cei doi frați care rămân uniți. Unul din cele mai cumplite lucruri care se pot întâmpla părinților este când copiii se ceartă. Chiar și poporul evreu și-a început formarea în perioada aceea. O familie nu poate deveni popor dacă copiii sunt certați între ei.

În concluzie, dacă presupunem că doar aceste cinci argumente sunt cele care au stat la baza acestui obicei, putem spune că părinții își binecuvântează copii datorită celor cinci principii: tinerii să știe să se confrunte cu un mediu crunt, să continue generația familiei, să reușească să urce pe nivelul de spiritualitate în felul lor și la sfârșit să trăiască în liniște și pace cu toți membrii familiei.

Pericopa Vayehi - Încrucișarea mâinilor și binecuvântarea pe genunchi [anul 5781]

„Iosef i-a luat de pe genunchii lui (Israel) și s-a închinat cu fața la pământ. Apoi Iosef i-a luat pe cei doi, pe Efraim în dreapta sa, spre stânga lui Israel, și pe Menașe (Manase) în stânga sa, spre dreapta lui Israel și i-a apropiat de el.

Israel și-a întins dreapta și a pus-o pe capul lui Efraim – el era cel mic – și stânga pe capul lui Menașe, încrucișându-și mâinile, deși Manase era întâiul-născut” (Geneza 48:12-14).

Binecuvântarea lui Iacov fiilor lui Iosef pune câteva întrebări:

- Oare de ce Iacov și-a încrucișat mâinile când putea să schimbe locul băieților?
- Ce simbolizează genunchii amintiți în versetul 12?

O observație atentă a poziționării mâinilor și picioarelor în binecuvântări ne poate lămuri această enigmă.

Sunt foarte multe interpretări despre semnificația încrucișării mâinilor lui Iacov. Este foarte interesantă interpretarea marelui comentator Hizkuni (Franța, sec. 13) care spune că „și-a încrucișat mâinile” înseamnă că a făcut fapta cu „minte”, adică cu înțelepciune. Normal a fost să-i pună invers decât cum i-a pus pe Efraim la stânga și pe Manase la dreapta. El s-a comportat cu înțelepciune prin mâinile lui așa cum a intenționat, dar fără să-l jignească pe Menașe (Manase), fiindcă el era întâiul-născut și trebuie să i se dea și lui puțină cinste.

Trebuie să explicăm că în ebraică cele două cuvinte *sikel* שִׁכֹּל „a încrucișat (mâinile)” și *sechel* שֶׁכֶּל „minte, deșteptăciune” au aceeași rădăcină.

Punerea mâinii pe cap pentru atribuirea unei binecuvântări este cunoscută din Tanach pentru a transmite o binecuvântare și pentru a obține o spiritualitate mai înaltă. Mâinile sunt acel obiect care servește la producerea acestei transmițeri: „Și Iehoșua (Iosua) Bin Nun era plin de spiritul înțelepciunii pentru că Moise își pusese (bazase) mâinile pe el” (Deuteronom 34:9). Despre preferarea părții drepte față de cea stângă: „Inima înțeleptului este la dreapta lui, dar inima nătărăului la stânga lui” (Eclesiastul 10:2).

Pe lângă folosirea mâinilor pentru binecuvântare apar și genunchii. Aceștia apar chiar spre sfârșitul pericopei noastre: „Și Iosef i-a văzut lui Efraim fiii până la a treia generație; de asemenea fiii lui Machir, fiul lui Manase, s-au născut pe genunchii lui Iosef” (Geneza 50:23). Rași ne învață cea ce spune Targumul că „i-a crescut între picioare”. Iar marele comentator Malbim (sec 19, prim-rabin al României) adaugă: „Fiii lui Machir s-au născut și au crescut pe genunchii lui Iosef și apropo ni se spune că Efraim, fratele cel mic va avea mai multe generații decât fratele său mai mare, Menașe, și va fi mai mareț decât el”. Așa i se împlinește lui Iacov, încă cât trăiește el, binecuvântarea tatălui său, Ițhak. Aici genunchii vin în locul nașterii copiilor și creșterea lor. Și din cartea lui Iov noi învățăm același lucru: „Pentru ce m-au întâmpinat genunchii? Și pentru ce sâni ca să sug?” (Iov 3:12).

Dacă urmărim cu atenție alte exemple cu genunchii în cartea Geneza putem descoperi enorma importanță a genunchilor. Când Rahel nu reușește să rămână însărcinată, ea ascultă de sfatul Sarei și îi roagă pe Iacov: „Ea însă a spus: Iată slujnica mea Bilha, intră la ea ca să nască pe genunchii mei și să dobândesc și eu fii de la ea” (Geneza 30:3). Marele comentator Rekanati (Italia, sec. 13) explică: „Ea a spus să nască pe genunchii mei că așa va atrage puterea de a rămâne gravidă”.

Iosef mai are o poreclă *avrech* אַבְרָךְ (Geneza 41:43) pe care comentatorii o explică provenind de la *birchayim* בְּרִיחַיִם, adică genunchi.

Putem concluziona că într-adevăr Efraim a primit unele privilegii, dar superioritatea moștenirilor rămâne la Manase. Manase a primit pământuri atât la vest de râul Iordan cât și la est. Aceasta este binecuvântarea genunchilor (genunchiul drept pe care el a stat la binecuvântare), care sunt o parte din picioarele care pășesc pe pământ. Efraim pe de altă parte a avut privilegiul să fie binecuvântat cu mâna dreaptă a lui Iacov, care simbolizează autoritatea și gloria, dar și înțelepciunea și educația. Din urmașii lui va veni Iosua Bin Nun, despre care Rași spune că „El va cuceri (poseda) țara și va învăța poporul Israel Tora”. Cu alte cuvinte, Iehoșua combină Tora cu conducere.

În acest fel putem înțelege că mâinile și genunchii folosesc ca sursă la binecuvântări, însă reprezintă forțe diferite.

Pericopa VaYera - „Și adu-l acolo ardere-de-tot (jertfă)” [anul 5783]

„I-al pe fiul tău, pe singurul tău (fiu), pe care-l iubești, pe Ițhak, și pleacă spre ținutul Moria, și adu-l acolo ardere-de-tot, pe unul din munți, pe care ți-l voi spune” (Geneza 22:2). Așa începe unul din cele mai renumite povești din Tora, însă care este și unul din cele mai problematice din punct de vedere moral.

Dintr-o citire simplă se înțelege că lui Avraham i s-a cerut să dovedească faptul că dragostea lui față de Dumnezeu este totală. El va dovedi acest lucru prin dispunerea lui de a jertfi pe singurul fiu, pe care a așteptat toată viața ca fiul să se nască.

De ce oare Dumnezeu trebuie să-l „încearcă” pe Avraham când El știe mai bine ca oricine ceea ce are pe inimă. Rambam ne dă răspunsul că într-adevăr Dumnezeu nu are nevoie de dovezi; experiența a fost merită oamenilor – ca acest fapt să fie model tuturor generațiilor, cât de mare poate fi teama și iubirea lui Dumnezeu.

Ca să înțelegem mai bine povestea jertfirii lui Ițhak, trebuie să înțelegem că o mare parte din Tora și mai ales cartea Geneza este un manifest contra obiceiurilor păgâne din vremea aceea. În viziunea Toraei ele nu sunt umane și nici morale. Înaintea apariției primelor orașe și primelor civilizații, unitatea socială și religioasă de bază era familia. Orice familie avea zeii ei, iar printre ei erau spiritele părinților familiei, care aduceau jertfe pentru ei și de la ei se așteptau la apărare. Autoritatea capului familiei era totală. Viața și moartea soției și copiilor erau în mâinile sale. Odată cu moartea sa, această autoritate trecea întotdeauna la primul născut. Însă până atunci, băieții erau socotiți proprietatea tatălui mai mult decât erau văzuți ca ființe umane. Acest principiu s-a păstrat chiar și după perioada Tanachului, după cum o cunoaștem din regula romană de drept „Patria potestas”.

Toraua este contra acestor principii. În Tora nu există ofrande pentru părinții morți, iar apelarea la ei este complet interzisă.

Este foarte interesant, că în poveștile străvechi din Tora, primul născut nu-l moștenește pe tată. Moștenitorul lui Avraham nu este Ismail, primul născut, ci Ițhak, iar moștenitorul acestuia nu este Esav ci Iakov. Moștenitorul lui Iakov la conducere nu este Reuven, primul născut, ci Levi la *cehuna* (preoție), partea religioasă și Iuda la împărăție.

Principiul din viața lui Ițhak de la naștere și până la jertfă este inversul principiului că băiatul este proprietatea tatălui. Hana (Ana), mama lui Șmuel (Samuel) spune lucrurile acestea clar după ce se naște fiul: „Pentru băiatul acesta mă rugam ca Adonai să-mi îndeplinească cererea pe care i-o făceam. De aceea și eu i l-am dăruit lui Adonai

toate zilele în care el va fi dăruit” (1Samuel 1:27-28). Aceste versete explică mesajul divin când Avraham ia cuțitul în mână: „Să nu-ți întinzi mâna asupra băiatului și să nu-i faci nimic, căci acum știi că te temi de Dumnezeu, întrucât nu l-ai cruțat pe fiul tău, pe singurul tău fiu, pentru mine” (Geneza 22:12). Ultimele cuvinte se repetă și în versetul 16. Încercarea lui Avraham nu a fost ca el să-și jertfească fiul, ci ca el să i-l dea lui Dumnezeu.

Acest principiu se repetă și în cartea Exodului. Faraonul a poruncit de două ori să fie omorâți toți primii născuți băieți ai evreilor: o dată când s-a născut Moșe și a fost ascuns, iar a doua oară în noaptea Plăgii primului născut, când primii născuți evrei au fost salvați: „Să-mi dăruiești pe orice întâi născut, pe cel care deschide pânțelele dintre fiii lui Israel, dintre oameni și dintre dobitoace, **el este al meu**” (Exod 13:2). Primii născuți erau desemnați la început să fie cohanim care să-l slujească pe Dumnezeu. După păcatul vițelului de aur, această chemare a fost trecută la fiii lui Aharon. O rămășiță al acestui obicei se află în ritualul de „pidyon haben” פדיון הבן.

Când Dumnezeu i-a poruncit lui Avraham să-și sacrifice fiul, El nu a cerut o jertfă umană, ci cu totul altceva. El a vrut ca Avraham să renunțe să fie proprietarul fiului său. El a vrut să inițieze un principiu halachatic de bază care nu poate fi negat: **copiii nu aparțin părinților**.

O mică atenționare către cititori: acest act unic în Tanach de jertfă umană ridică multe probleme de morală care sunt discutate de-a lungul anilor. Am adus aici dintre ele unul mic.

De această problemă s-a ocupat în mod deosebit înțeleptul contemporan care s-a stins din viață recent, Rabinul Lord Jonathan Saks. Articolul conține unele din gândirile lui.

Pericopa VaYera - Descoperiri și acoperiri în pericopa VaYera [anul 5784]

Descoperirile și acoperirile sunt motivele principale ale acestei pericope. Numele pericopei ne dă o aluzie la acest lucru: „VaYera”, care înseamnă „a apărut, s-a făcut văzut”. În ciuda acestui cuvânt, pericopa începe cu o acoperire a numelui lui Avraham. Această acoperire începe o dată cu circumcizia – Brit Mila – de la sfârșitul pericopei anterioare, Lech Lecha. După aceea avem o serie de versete în care Avraham acționează abundent, dar numele nu îi este amintit. Numele lui este schimbat cu diferite pronume, iar numele îi apare din nou doar când el ajunge la cortul soției sale (Geneza 18:2).

Putem oare lega această dispariție a numelui cu agitația de care are el parte prin schimbarea totală a identității în urma circumciziei? Poate această dispariție vizează la o altă dezvoltare în sufletul lui Avraham, cum ar fi prezența lui în fața Domnului?

Sara și ea privește , iar pe urmă dispăre, ea aude de la intrarea în cort și ea „râde” în sinea ei, dar nu se descoperă. Explicația Domnului ca Avraham să fie informat despre evenimentele care vor veni este luată dintr-o lume de acoperire și descoperire: „Să ascund eu oare de Avraham ce sunt pe cale să fac” (Geneza 18:17). Dumnezeu coboară metaforic în lumea noastră ca să vadă ce se petrece în Sodoma și Gomora.

Zona Crepusculară

În evenimentele din Sodoma continuă atmosfera de descoperire și ascuns. Fiicele lui Lot sunt ascunse în casă, iar oamenii păcătoși ai Sodomei vor să se arunce peste ele și peste restul familiei, după cum reiese din vorbele îngerilor și să desființeze intimitatea familială și morală, iar orbirea cu care ei sunt izbiți, ascunde posibilitatea de a se dezvălui. Tocmai lumina însăși este cea care dă posibilitatea de a ascunde viziunea tainică „Iar pe oamenii care erau la intrarea casei i-au lovit cu orbire, de la mic la mare; și ei au încercat zadarnic să găsească intrarea” (Geneza 19:11). Aici termenul de „intrare, poartă” *petah* פתח este mult mai largă decât poarta obișnuită a casei.

„Zorii” dezvăluie Sodomei soarta ei cruntă, după cum reiese din Geneza 19:15. Este clar că și solicitarea lui Lot să nu se uite înapoi a avut și scopul să facă diferența între amenințarea tainică și posibilitatea de salvare. Capacitatea lui Lot de a scăpa de catastrofă este limitată, iar ea apare în numele orașului *Toar* צער (Geneza 19:23). Aceasta este varianta cea mai puțin dorită, însă numai acolo poate Lot să se descopere. Spre deosebire de el, Avraham este în stare să „privească” realitatea și să se confrunte cu secretele ei (Geneza 19:28).

Realitatea este atât de negată de Lot și fiicele lui, încât ei au impresia că nu numai Sodoma este un morman de ruine, ci „nu este niciun om pe pământ” (Geneza 19:31). Vinul devine un mod de „alinare” ca și în cazul lui Noah, iar fiicele lui Lot îl îmbată.

De asemenea și călătoria lui Avraham la Gherar este învăluită în mister. Sara este prezentată ca sora sa, iar Avimeleh își dă seama de greșeala sa doar în visurile somnului. Avraham explică că această ascundere este vitală într-un loc unde nu există teama de Dumnezeu (Geneza 20:11).

Ascunderea și abținerea de a vedea faptele din realitate găsim și la Hagar. Ea nu-și găsește calea în deșertul Beer-Șeva și încearcă să-l îndepărteze pe Ismail de ea ca să nu vadă moartea lui (Geneza 21:16). Vindecarea ei începe în momentul în care ea vede o fântână cu apă.

Primul rugător

Relațiile între o persoană și numele său nu sunt identice la toți. Sunt oameni care detestă numele lor și sunt care simt că numele este temelie firii lor. Așa este la Avraham unde ele sunt una întreagă.

În continuare, identitatea lui Avraham se modelează și mai mult: „Dar acum, dă-i bărbatului soția înapoi, căci el este profet și se va ruga pentru tine și vei trăi” (Geneza 20:7). Avraham este primul care este numit „profet” și prima persoană căreia i se atribuie rugăciunea. El este prima persoană la care discuția lui cu Domnul se face prin intermediul rugăciunii, iar esența lui de bază este profeția.

Dezvăluirea totală în această poveste de „ascunzișuri” se petrece în timpul *akeda* אקדה, „jertfirea” lui Ițhak. La începutul pericopei noastre noi vedem „Căci l-am cunoscut că va porunci copiilor săi” (Geneza 18:19), iar la sfârșit în timpul jertfirii lui Ițhak „Căci acum știu că te temi de Dumnezeu” (Geneza 22:12). Domnul îi atribuie lui Avraham titlul de „îl cunosc” personal, așa cum îl va primi și Moșe Rabenu.

Doar Domnul nu „avea nevoie” de experiența jertfei pentru a afla ceva despre Avraham. Din contră, Dumnezeu îl cunoaște pe Avraham prin profeție tocmai din pricină că el se teme de Domnul. Așa, ascunzișurile sufletului se dezvăluie în misiunea primului evreu.

Pericopa Vayera - Lot, fetele lui și urmașii lor [anul 5780]

Toată povestea fetelor lui Lot pare a fi, la prima vedere, foarte scurtă, nu mai mult de nouă versete (Geneza 19:30-38). Dar, citind cele nouă versete devine cât se poate de clar că asta nu este toată povestea și că ea este un rezultat direct al dezastrului din Sdom și Amora (Sodoma și Gomora) descris cu câteva versete înainte. Întrebarea este dacă trebuie să legăm povestea numai de acest eveniment sau ajungem și noi la concluzia eronată a fetelor că a venit sfârșitul lumii. Sau poate, ca să înțelegem mai bine, trebuie să lărgim sfera explicațiilor.

În centrul evenimentelor din familia lui Lot se află fapte de incest, condamnate sever de Tanach, fiind interzise și provocând repulsie. Dar noi nu găsim în acest text nici un fel de atitudine critică față de aceste fapte. Textul este foarte "corect", fără nici un fel de notă critică. Cel obligat să-și definească atitudinea față de asemenea fapte oribile este cititorul însuși. Pentru ca să o putem face și noi, trebuie să vedem contextul în care apare povestea.

Fetele lui Lot sunt amintite pentru prima oară în povestea asediului concetățenilor din Sdom asupra casei lui Lot (Geneza 19:8), în urma sosirii unor oaspeți. Cu privire la aceștia, viziunea sa acordă primirii oaspeților o valoare mai presus de orice. Ca să-i salveze pe oaspeți, el este gata să-și sacrifice cele două fete virgine și să le „ofere” asaltatorilor. Spre norocul lor, planul nu reușește fiindcă îngerii, adică înșiși oaspeții, îl salvează pe Lot și familia lui și îi bat crunt pe atacatori. Însă, după cum spune proverbul, „așchia nu sare departe de trunchi” ... și viziunea asupra vieții și a valorilor omenești a fetelor seamănă cu cea a tatălui, astfel încât, în momentul în care sunt într-o încurcătură, ele propun exact același fel de soluție ca și acesta.

Soluția propusă de ele este una altruistă. Ele sunt sigure că toată planeta a fost distrusă și numai ele mai sunt în stare să salveze lumea. Midraș Bereșit Raba 51:8 comentează astfel: "Ele gândeau că lumea s-a terminat, așa cum s-a întâmplat cu generația potopului." După părerea fetelor, valoarea acțiunii de salvare a lumii este o valoare nobilă și, ca să o poată îndeplini, ele sunt gata să comită un act incestuos cu tatăl lor. Și tatăl și fetele consideră că „scopul scuză mijloacele”, cu toate că este vorba de mijloace sexuale oribile și prohibite.

Însă Hazal, înțelepții noștri, scot în evidență bunele intenții ale fetelor. În Talmud, tractatul Nazir 23a stă scris că ele au avut intenții de *mițva*. Despre sora cea mare se scrie că ea este convinsă că omul trebuie s-o ia înainte întotdeauna pentru o *mițva*, și fiindcă ea a fost prima, deci înaintea surorii ei, i s-a acordat ca răsplată dreptul ca urmașii ei să devină generații de regi (vom vedea imediat despre ce este vorba).

Care este legătura între povestea fetelor lui Lot și viitorul celor două popoare rezultate din acest incest, Moav și Amon? În lista lungă de mițvot din pericopa Ki Tețe, după șirul de interdicții de incest, apare și interdicția de căsătorie cu fete din rândul celor două popoare. În Deuteronom 23:3: "Nici Amon nici Moav să nu intre în congregația lui Dumnezeu. Niciunul dintre ai lor, nici chiar a zecea generație, să nu intre în congregația lui

Dumnezeu, și aceasta pe timp indefinit.” Interdicția asta vine imediat după interdicția de căsătorie cu un bastard. Interdicția de zece generații există numai la bastarzi, moavieni și amonieni.

Din această lege, prezentată în Deuteronom, reiese că acestor două popoare li se interzice accesul în congregație din cauza originii lor incestuoase. Nu este mai puțin adevărat nici faptul că soarta lui Moav și Amon în viitor este prezentată mult prea obscur în Tora, ca să ne putem permite fie să-i disculpăm, fie să-i acuzăm.

Rut, moabita a cărei origine ne este amintită de nenumărate ori în cartea Rutei, este mama bunicului regelui David. Cu alte cuvinte, originea regelui Mașiah (Mesia) este în Lot și fetele lui. Deja de la mijlocul poveștii, midrașul accentuează faptul că băiatul care se va naște în viitorul îndepărtat din această relație va fi regele Mașiah.

Este interesant, în această privință, felul în care apare aici o trăsătură comună atât fetei cele mari a lui Lot, cât și Tamarei, nora lui Yehuda și Rutei. Toate trei au contribuit la nașterea regelui David. Dacă nu era Moav nu se năștea Rut, din care a ieșit apoi Oved, la rândul lui Yișai, tatăl lui David. Dacă nu era Tamar nu se năștea Pereț, tatăl lui Boaz, la rândul lui tatăl lui Oved. Asocierea fiicelor lui Lot cu Tamar și Rut astfel încât toate trei să ajungă să facă copii prin înșelătoria despre care am povestit, arată că Tanachul le vede într-un fel pozitiv pe toate trei și chiar le binecuvântează.

Povestea lui Lot și a fetelor lui este o poveste paradoxală: intenții bune, finalizate printr-o faptă condamabilă, astfel că cititorul trebuie să fie foarte atent la aprecierea faptelor fetelor, inspirate de intenții bune, vizavi de interdicția Tanachului cu privire la incest.

Și în sfârșit, să nu uităm că, deși toate personajele care joacă această „piesă” a vieții lor aparțin familiei lui Avraham, partea pozitivă a caracterului lui Lot de om cinstit și unicul *țadik* צדיק în tot Sdomul, este urmarea educației exemplare pe care el a primit-o de la unchiul său, Avraham Avinu, tatăl poporului nostru.

Pericopa VaYera - Oare Avraham și Sara erau frate și soră? Cine era Isca? [anul 5782]

Avram și Sara ajung de două ori pe teritoriul unui rege străin și se tem pentru soarta lor. Când ei ajung în Egipt, Avraham îi cere lui Sara: „Spune-le, rogu-te, că ești sora mea, ca să-mi fie bine datorită ție și sufletul meu să trăiască mulțumită ție” (Geneza 12:13). Sara a făcut așa cum i-a cerut Avram, dar până la sfârșit faraonul îi ridică pretenții lui Avraham: „De ce nu mi-ai spus că este nevasta ta? De ce ai spus, este sora mea, încât am luat-o de femeie pentru mine?” (Geneza 12:18-19). Aceeași procedură se repetă când Avraham și Sara ajung la Avimelech, regele Grar: „Avraham spunea despre Sara, nevasta sa, ea este sora mea” (Geneza 20:2). Însă când Avimelech îl întreabă pe Avraham „Ce ai gândit de ai făcut lucrul acesta?”, Avraham îi dă un răspuns surprinzător: „Dar este într-adevăr sora mea, fiica tatălui meu, dar nu și fiica mamei mele – și a ajuns soția mea (Geneza 20:10, 12). Oare Sara este pe bune sora lui Avraham?

De obicei se spune că ei sunt rude, fiindcă Avraham era fratele tatei lui Sara, Haran: „Lui Terah i s-au născut Avraham, Nahor și Haran, iar lui Haran i s-a născut Lot ... Avram și Nahor și-au luat neveste; numele nevestei lui Avraham era Sarai, iar numele nevestei lui Nahor era Milka, fiica lui Haran – tatăl Milcâi și al Iscâi” (Geneza 11:27, 29). De aici reiese că Lot este fratele lui Sara/Isca ca și a lui Milka. Aceasta este metoda de interpretare a lui Rași, care se bazează pe un midraș din Talmud, tractatul Meghila 14:a:

„Rabi Ițhak a spus: Isca este Sara și de ce i s-a dat numele de Isca? Fiindcă este unsă cu duhul sfânt sau poate că toți sunt unși de frumusețea ei”.

Rădăcina SACHACH סכך înseamnă a unge cu ulei, a lubrifia, chiar și în ebraica modernă, de exemplu la vehicule.

După părerea lui Rabi Ițhak, Isca este un al doilea nume al Sarei și ea se numește așa fiindcă a privit spre duhul sfânt sau poate fiindcă toți privesc frumusețea ei. Rași a mai adăugat un argument la numele de Isca: „Isca de la prințesă (nasich נסיך = prinț) așa cum Milka este regină (melech מלך = rege) și așa cum Sara vine de la Sarut, leadership (Rași la Geneza 11:29). De aici putem deduce că numele Isca este identic cu cel de Sara.

După această interpretare trebuie să înțelegem spusele lui Avraham „Dar este într-adevăr sora mea, fiica tatălui meu, dar nu și fiica mamei mele” nu ca soră adevărată ci fiica fratelui meu, fiindcă după cum scrie în Talmud, tractatul Yevamot „Fiii fiilor sunt ca fiii mei”. Sunt nenumărate exemple de asemenea expresii în Tora. După această descriere, Terah avea cel puțin două neveste, una mama lui Avraham, iar a doua mama lui Haran. Însă dacă aceasta este explicația trebuie să nu înțelegem vorbele lui Avraham cum sunt spuse că Sara ar fi soră adevărată. La întrebarea dacă generația numită „generația lui Noah” au voie la asemenea căsătorii, înțelepții sunt în divergență, unii aprobă cum este Rabi Akiva, iar alții neagă, cum este Rabi Eliezer.

Aceste două explicații a rudeniei lui Avraham cu Sara, provoacă multe probleme marilor comentatori. Fiecare are interpretarea sa. În total există patru interpretări în legătură cu felul de rudenie între Sara și Avraham:

1. **Avraham este fratele tatălui lui Sara.** Aceasta este interpretarea lui Rabi Akiva (Israel sec. 2 e.n.) și a numeroaselor midrașim, iar în urma lor a lui Rași (Franța sec. 11).
2. **Avraham și Sara sunt frați adevărați din tată, dar nu și din mamă.** Aceasta este părerea lui Rabi Eliezer (Israel sec. 2 e.n.), iar în urma lui Ralbag Gersonides, Franța, sec.14) și alții
3. **Sara este fica soriei necunoscute a lui Avraham.** De părerea aceasta este printre alții Radak (David Kimhi, Spania, Franța sec. 15-16).
4. **Nu este nici o legătură de rudenie între ei.** De această părere este Even Ezra (Spania, sec. 12-13) și Avarbanel (Portugalia, Italia,sec.15).

Pericopa VaYešev - De ce Iosef l-a reținut pe Simeon? [anul 5785]

În Tora noi citim despre invidia fraților față de Iosef și ura lor față de el. Astfel, cu prima ocazie care li s-a ivit ei au complotat contra lui: „Iar ei l-au văzut de departe; și când el încă nu se apropiase de ei, au complotat împotriva lui ca să îl omoare. Și și-au spus unul altuia, iată vine, visătorul acela. Și acum, haideți să-l omorâm și să-l aruncăm într-una din gropi; și vom spune, o sălbăticiune l-a devorat. Și vom vedea atunci ce se va alege din visele lui” (Geneza 37:18-20).

În continuare noi aflăm că Ruben și Iuda au încercat să-l salveze, fiecare în felul lui, însă Toraua nu ne-a dezvăluit care dintre frați s-a distins în ura sa și a dorit să-l lovească.

În Egipt, frații au fost acuzați de spionaj, iar Iosef i-a umilit. Atunci au început să simtă între ei sentimente de vinovăție fiindcă nu l-au ocrotit pe fratele lor și au ignorat implorările lui: „Ei și-au spus unul altuia, într-adevăr suntem vinovați față de fratele nostru, căci am văzut durerea [din] sufletul lui când s-a rugat de noi, dar nu l-am ascultat. De aceea a venit asupra noastră necazul acesta ... Dar ei nu știau că Iosef îi înțelegea, căci între ei era tălmăciul. El s-a întors de la ei și a plâns. Apoi s-a întors la ei și le-a vorbit; și l-a luat pe Simeon dintre ei și l-a închis sub ochii lor (Geneza 42:23-24).

La întrebarea de ce Iosef l-a arestat tocmai pe Simeon, sunt cel puțin două răspunsuri: 1. Ca să-l despartă de Levi – după al doilea comentariu a lui Rași și Rașbam, nepotul lui Rași. Cei doi au intrat în Șechem ca să răzbune violul Dinei. 2. Din pricina intervenției lui pentru aruncarea lui Iosef în groapă, după cum scrie în midrașim și la unii comentatori, cum ar fi Rași și Radak. Această interpretare este o tradiție veche care s-a cristalizat spre sfârșitul celui de al doilea Templu, așa cum apare în cartea apocrifă „Testamentul triburilor”, în care Iosef în testamentul său nu învinovățește pe niciunul dintre frați. Însă Zabulon, în aceeași carte se leapădă de vinovăție și vorbește despre trei frați care produsese răzvrătirea: Simeon, Dan și Gad. El îl pomenește mai ales pe Simeon. El spune în cap. 2 al testamentului său: „Simeon, Dan și Gad au pornit către Iosef ca să-l omoare. Până la urmă din suma

primită nu mi-am luat partea și nici fiul meu, ci Simeon, Dan și Gad și fiii lor au luat sumele și au cumpărat încălțăminte lor, fiilor și soțiilor lor. Ei au spus că nu vor cumpăra mâncare fiind prețul fratelui lor. Însă Simeon s-a încăpățânat să ia cămașa ca s-o rupă cu sabia, supărat că nu l-a omorât”.

Gad recunoaște: „Când i-am adus lui Iosef salutări de la tatăl nostru, am ieșit de la el, iar ura mi-a întunecat rațiunea îndemnându-mi sufletul să-l omor” (Testamente, cap. 5).

Dan chiar folosește verbul „a devora”: „M-a trezit unul din duhurile rele spunând, ia sabia și omoară-l pe Iosef, iar tatăl tău te va iubi. Acesta a fost duhul invidiei care m-a ademenit să-l devorez pe Iosef cum tigrul devorează mielul” (Testamente cap.7).

Însă în testamentul lui Simeon noi găsim o mărturisire clară și detaliată la urzeala împotriva lui Iosef: „Am luat parte la aceasta fără să-mi fie frică deloc, fără temeri și fără scrupule și fără milă fiindcă l-am invidiat pe Iosef încă din tinerețe. Tatăl nostru îl iubea mai mult decât pe oricare din fiii și aceasta mi-a înăspriț inima contra lui. Diavolul păcatului și duhul invidiei mi-au orbit înțelepciunea încât nu m-am comportat cu el ca un frate. Eu m-am înfuriat pe Iuda cinci luni de oarece l-a lăsat în viață. Iar Domnul m-a închis oprindu-mi mâna dreaptă șapte zile și am știut că mi-a venit asta din cauza lui Iosef. Am plâns și m-am rugat Dumnezeului ca să mă însănătoșesc făgăduind că mă voi îndepărta de orice invidie, nelegiuire sau dezmăț, fiindcă am înțeles că o faptă rea am uneltit în fața Domnului și a tatălui nostru Iacov legat de fratele nostru, Iosef, din pricina orgoliului meu față de el. Iar tatăl meu m-a întrebat de sufletul meu când m-a văzut bosumflat și i-am spus că am fost chinuit din cauza ... eu m-am întristat mai mult decât oricare, fiindcă eu am fost de vină pentru vânzarea lui Iosef. Când am ajuns în Egipt, mi-am dat seama că am fost torturat pe drept și nu m-am întristat deloc.

Câți bani au primit și ce au făcut cu ei?

Profetul Amos îi dojenește pe judecătorii care încalcă dreptatea pentru mită: „Iată ce spune Domnul, pentru trei răzvrătiri ale Israelului, ba chiar pentru patru, nu voi schimba hotărârea luată, fiindcă ei îl vând pe cel drept pe argint și pe cel sărac pentru o pereche de încălțări” (Amos 2:6). Iar în continuare: „Atunci să-i cumpărăm pe cei nevoiași cu argint și pe săraci cu o pereche de încălțări și să vindem resturile de cereale nefolositoare” (Amos 8:6). Probabil din cauza expresiei, Iosef HaTadik „cel drept” aflat o dată în Talmud și de multe ori în midraș, spusele lui Amos folosind verbul „a vinde” ca referindu-se la Iosef.

Într-un midraș târziu scrie: „L-au vândut pentru 20 de arginți. Fiecare a luat doi ca să-și cumpere încălțări după cum a spus profetul Amos” (midrașul, Pirkei deRabi Eliezer, 38). Și în midraș Tanhuma scrie la fel, ca și în cel numit *Aseret Harughei Malhut* עשרת הרוגי מלכות „Cei zece morți pentru patrie”. În urma acestui midraș s-a compus *piutul* (poezie liturgică) cu același nume pe care sefarzii îl spun de 9 Av, iar așkenazii de lom Kipur în Musaf sau Minha.

Pericopa Vayeşev - Povestea lui Tamar [anul 5780]

Înainte de toate să ne aducem aminte de povestea fetelor lui Lot, din pericopa Vayera, în care am amintit legătura lor cu alte două fete, al căror exemplu l-au urmat, culcându-se cu bărbații de care aveau nevoie prin înșelăciune, toate trei fiind astfel și străbunicele lui David Hamelech. În afară de asta, cel puțin povestea fetelor lui Lot și a Tamarei sunt cazuri de incest, cu diferite grade de gravitate. Fetele s-au culcat cu tatăl lor, Lot, pe când Tamar s-a culcat cu socrul, deci nu o rudă directă, dar chiar și așa un fapt interzis de Tora.

Această idilă a lui Tamar cu socrul ei, Iuda, se intersectează cu desfășurarea poveștii principale a pericopei, pe care o vom intitula pe scurt "Vânzarea lui Iosef". După ce Toraua ne spune că Iosef a fost vândut, se produce un suspans și trecem la povestea lui Iehuda. După care ne întoarcem la povestea lui Iosef în Egipt, în casa lui Potifar faraonul. Toraua în Geneza 38:1-2 ne povestește că Iehuda s-a despărțit de frații lui și a plecat spre orașul Adulam, care se află pe teritoriul tribului Iehuda și acolo s-a căsătorit cu o fată canaanită numită Bat Șua בַּת שׁוּעַ, adică fiica lui Șua. Noi înțelegem că asta este probabil numele tatălui ei și ni se mai spune că el este Canaanit. Este o mare discuție printre comentatori despre faptul că prima soție a lui Iehuda a fost o Canaanită cu toate că Avraham dăduse poruncă fiilor săi să nu se căsătorească cu aceste femei. El a avut cu ea trei băieți: Er, Onan și Șela. Fiul cel mare, Er, s-a căsătorit cu o fată numită Tamar, care după midraș era din Aram. El moare și cel de al doilea frate, Onan, o ia în căsătorie. Dar el, în loc să se culce cu ea ca să aibă urmași, a vărsat sămânța pe pământ și din cauza asta Hakadoș Baruch Hu l-a omorât. Lui Iehuda îi este frică să-l dea pe al treilea băiat ca soț lui Tamar, după ce primii doi au murit, așa că, sub pretextul că e prea tânăr, o refuză. Ea este nevoită să se întoarcă la tatăl ei. Ea este nevoită să stea acasă fără să se mărite din cauza legii evreiești care se numește *yibum* și în care, dacă o văduvă vrea să se căsătorească din nou, trebuie s-o ia pe cea mai apropiată rudă, începând cu unul din frații decedatului soț necăsătorit. Așa s-a întâmplat, de exemplu, cu Rut, atunci când Boaz a vrut să o ia de soție și l-a rugat pe cel mai apropiat să o elibereze (un fel de divorț). Aici cel mai apropiat era Șela, dar tatăl, Iehuda n-a vrut ca ei să se căsătorească. Așa că ea aștepta. Când a aflat de venirea lui Iehuda la Timna, orașul în care familia ei locuia, s-a deghizat în prostituată și l-a așteptat pe Iehuda în mijlocul drumului. El s-a culcat cu ea fără s-o recunoască și i-a promis ca plată un ied din turmă, lăsând zălog inelul său cu sigiliu, șnurul său și toiagul. După aceea, când a vrut să-i plătească, nu mai era de găsit și Iuda s-a hotărât să renunțe la zălogul pe care îl lăsase. După ce Iehuda a aflat că Tamar este însărcinată, el poruncește ca ea să fie arsă. Când ea este scoasă ca să fie arsă, Tamar îi arată doar lui obiectele pe care le primise de la el. El le recunoaște imediat și își recunoaște greșeala, spunându-i "a avut mai multă dreptate decât mine" צדקה ממני, *ṭadka mimeni*, adică trebuia să-i dea voie să se mărite cu Șela, și a anulat arderea pe rug. Celor doi s-au născut gemeni, cel mai mare numit Peret, din care se va naște după câteva generații David Hamelech, iar cel mic se numește Zerah.

Până aici cazul acesta a lui Iuda și Tamar. Însă povestea aceasta naște multe întrebări și mirări care se cer explicate. Noi le vom prezenta foarte pe scurt. Două întrebări de bază trebuie puse: 1. Problematika căsătoriei lui Iehuda cu o fată care nu este evreică; 2. Poziția acestui eveniment în mijlocul desfășurării vinderii lui Iosef egiptenilor.

Este evident că introducerea poveștii cu Tamar chiar în mijlocul procesului de vânzare și deplasare a lui Iosef în Egipt nu are rațiuni de cronologie. Dacă analizăm desfășurarea evenimentelor, vedem că, sub aspect cronologic, nu aici este momentul și locul potrivite. Nu numai asta. Dacă facem socoteala, de la vânzarea lui Iosef până la mutarea familiei în Egipt au trecut 22 de ani. Este greu de explicat cum s-au putut naște trei generații ale lui Iehuda într-o perioadă atât de scurtă. Despre toate interpretările înțelepților vom scrie altă dată.

Pentru o explicație mai clară a includerii acestui caz în procesul de vânzare, trebuie să înțelegem importanța evenimentelor petrecute cu Iosef, care ocupă cam o treime din ultima parte a cărții Genezei (capitolele 37-48). Primejdia de asimilare care amenință și astăzi poporul evreu în diaspora, a existat deja înainte de formarea poporului, când era vorba încă de o singură familie. Hazal, înțelepții, ne-au învățat deja că tot ce i s-a întâmplat lui Iosef a fost ca să se ducă toată casa, adică familia lui Iacov în Egipt, după cum l-a prezis Domnul lui Avraam (Geneza 15:13) ca acolo, în robie, să se formeze poporul evreu. Asta ca să se elimine posibilitatea ca aceștia să fie asimilați de către popoarele din Canaan. Formarea acestui popor într-un cadru ostil, unde ei vor fi detestați în calitate de robi și izolați, le vor da posibilitatea să se dezvolte ca un popor liber și independent. Primejdia de asimilare care amenință și astăzi poporul evreu în diaspora, a existat deja înainte de formarea poporului, când era vorba încă de o singură familie. Mai rămânea de ales destinația potrivită, care nu putea fi decât un regat puternic, aflat la mică distanță și în care păstorii semiți erau priviți cu antipatie (evreii fiind păstori), după cum ne spune chiar Toraua: "...fiindcă toți păstorii sunt detestați în Egipt" (Geneza 46:34). Cea mai mare și mai apropiată putere de felul acesta era Egiptul.

Să ne întoarcem acum la abominabilul gest de a-l arunca pe cel mai mic dintre frați în groapă și a-l vinde străinilor, ca rob, iar un asemenea gest să fie, ce oroare!, opera fraților mai mari. Aici vine imediat cazul acesta a lui Iuda și Tamar, care însemnează începutul asimilării între popoarele din Canaan.

Prin această predicție divină, de a izola pe evreii de celelalte popoare, El dă posibilitatea familiei lui Iacov de a se dezvolta ca popor independent, așa cum ne spune poetul Psalmilor 105:17: "A trimis înaintea lor un om care a fost vândut ca sclav, pe Iosef". În fond, asimilarea a început cu cazul lui Dina (Geneza cap. 34), dar acolo a fost cu forța, prin viol, pe când aici asimilarea a fost liber consimțită.

[Perioada de robie în Egipt a venit în primul rând ca o poruncă divină de a da posibilitate unei familii, Bet Iacov, să se transforme într-un popor puternic și independent, capabil să-și edifice propria istorie..](#)

Pericopa VaYeşev - Relații între frați în Tora [anul 5782]

Regele David scrie „Iată ce bine și ce plăcut este să stea frații uniți împreună” (Psalmi 133:1). Într-adevăr așa este dacă relațiile între frați sunt frumoase și ei se înțeleg bine. Însă din pericopa noastră noi învățăm despre oribila invidie a fraților mai mari față de fratele lor mai mic, Iosef. Această invidie a provocat aruncarea lui într-o groapă, vinderea lui în sclavie și într-un fel la acel *galut/exil* lung de 400 de ani al poporului evreu în Egipt. Această poveste tragică se adaugă altora din cartea Geneza în care găsim relații de acest fel între frați.

Noi citim deja în pericopa Bereșit despre primii doi frați din istorie, Cain și Hevel, a căror poveste s-a încheiat cu uciderea unuia de către fratele său. Cain care era nestăpânit îl invidia pe fratele său Abel (Hevel) din pricină că Domnul a primit ofranda sa pe când pe a lui Cain a respins-o. Din această cauză Cain l-a omorât pe fratele său Abel.

În pericopa VaYera, cei doi frați din mame diferite, Isaac și Ismail nu se confruntă direct între ei, dar mama lui Isaac, Sara, i-a cerut lui Avraham să-l alunge pe Ismail împreună cu mama lui, Hagar, printre altele din cauza influenței negative pe care o avea acesta asupra lui Isaac și din cauză că el va deveni un „derbedeu”.

În pericopa Toldot am citit despre nașterea celor doi gemeni, Iacov și Esav, și originea conflictului între ei care va continua și în pericopele următoare. Esența disputei a început încă pe când erau în pântecele mamei lor, Rebeca, „iar fiii se băteau înlăuntrul ei” (Geneza 25:22) care atrage atenția la diferența specifică între ei: Iacov se va dovedi ca o persoană fină, onestă și devotată familiei lui. Spre deosebire de el, Esav va deveni un petrecăreț, un om care caută doar să-și îndeplinească virtuțile și viciile. La culmea conflictului, când Esav regretă vânzarea dreptului de prim născut, el pregătește uciderea lui Iacov, iar acesta este nevoit să fugă în exil pentru ani mulți.

În cartea Geneza invidia se găsește și la femei. În pericopa VaYețe noi învățăm despre relațiile încâlcite între cele două surori, Rahel și Lea. La început Rahel arată un devotament uriaș față de sora ei când o ajută să se căsătorească cu Iacov. În continuare, văzând fertilitatea pântecului Leiei pe când ea rămăsese stearpă, iubirea și sprijinul se transformă în gelozie și invidie cruntă.

În pericopa noastră și în cele două în continuare noi citim despre relațiile complicate și tensionate între Iosef și frații lui.

Corectarea, reparația – *ha-tikun* – vine în cartea Șmot/Exodul, în frumoasa relație între cei doi frați: Moise și Aaron. Atunci când Hakadoș Baruch Hu l-a anunțat pe Moise că el este cel ales să conducă poporul la ieșirea din sclavie spre libertate, Aaron nu s-a supărat, nu s-a întristat, nu l-a invidiat „Ci iată, (Aaron) iese în întâmpinarea ta și când te va vedea se va bucura în inima lui” (Exodul 4:14). Bucuria lui Aaron pentru succesul lui Moșe și pentru noua slujbă a lui este adevărată. El nu se preface ci se bucură pe bune și își încurajează fratele din toată inima. Aaron putea să-și închipuie că i s-a făcut o nedreptate, fiindcă în primul rând el era primul născut și în al doilea rând Moise a crescut ca un rege în casa faraonului și pe urmă a stat în condiții excelente în Median. Aaron pe de altă parte a stat cu conviețuitorii lui în robie și s-a chinuit cu ei să supraviețuiască și să-i îndrume. Așa că de la Aaron noi învățăm trăsătura de bucurie pentru succesul altuia și susținerea lui necondiționată.

Toraua conține o abundență de povești în care se descoperă conflicte familiare dintre care o mare parte sunt divergențe între frați. Aceste povești reflectă o situație care există și astăzi în mod identic cu perioada aceea.

Una dintre mișvot spune: „Să nu-l urăști pe fratele tău în inima ta” (Levitic 19:17). Nu numai să nu arăți asta în afară și să nu-l lovești pe fratele tău, ci atitudinea față de el trebuie să fie de iubire adâncă și adevărată.

Pericopa VaYeșev - Soția lui Potifar - o

persoană bună sau o persoană rea? (Geneza cap. 39) [anul 5784]

Tanachul ne povestește că după ce Iosef a fost dus în Egipt, l-a cumpărat Potifar, un dregător de-al lui Faraon, căpetenia călăilor. După o perioadă scurtă, datorită succesului său în sarcinile lui, Potifar „l-a rânduit peste casa lui și tot ceea ce avea i-a dat pe mână” (Geneza 39:4). Cartea subliniază încrederea deplină pe care o avea stăpânul în robul său spunând că „el a lăsat tot ceea ce avea în grija lui Iosef și n-avea nicio grijă” (Geneza 39:6). Potifar și-a păstrat doar un singur lucru, adică „pâinea pe care o mânca”. După comentariul înțelepților din Talmud, „pâine” este un eufemism pentru soția stăpânului, a lui Potifar. Acest comentariu reiese din continuarea evenimentului. Într-o bună zi Iosef care „era frumos la înfățișare și frumos la privit” a venit să-și facă treaba în casa stăpânului și atunci: „soția stăpânului său a pus ochii pe Iosef și [i]-a spus, Culcă-te cu mine. El a refuzat și i-a spus soției stăpânului său, uite, cu mine aici stăpânul meu nu știe de [nimic din ce-i] în casă, și tot ceea ce are mi-a dat pe mână. Nu este nimeni mai mare în casa aceasta decât mine, și nu mi-a interzis nimic, în afară de tine, căci tu ești soția lui. Cum pot să fac oare această mare ticăloșie și să păcătuiesc față de Dumnezeu?” (Geneza 39:7-9).

După cum se întâmplă în astfel de cazuri de hărțuire, hărțuitorul nu-și lasă baltă încercările și nu dă liniște victimei lui în orice clipă care i se ivește: „Ea îi vorbea lui Iosef în fiecare zi, iar el nu o asculta să se culce cu ea, să fie cu ea. Și a fost în acea zi: el a intrat în casă să-și facă treaba și niciunul din oamenii casei nu era acolo în casă; și ea l-a prins de haină, spunând, Culcă-te cu mine! Dar el și-a lăsat haina în mâna ei și a fugit afară” (Geneza 39:10-12).

În asemenea cazuri, hărțuitorul va atribui de obicei unele învinuiri persoanei care l-a refuzat – fie bărbat sau femeie, de parcă el intenționa să se culce cu ea. Rași adaugă că atunci când ea și bărbatul ei întrețineau relații sexuale, ea i-ar fi spus: „Asemenea lucruri îmi făcea robul tău” (Rași, Geneza 39:19). Ca pedeapsă pentru un fapt pe care Iosef nu l-a făcut, el a fost aruncat la închisoare.

Din citirea acestui episod este clar că Tanachul se referă la soția lui Potifar într-un mod negativ. Ea este prezentată ca o femeie vicioasă, lipsită de scrupule, care își folosește poziția socială pentru a-l hărțui pe Iosef de multe ori pentru ca acesta să se culce cu ea, pe când el o refuza continuu. După aceea ea, ca o femeie vicleană și manipuloare, nu ezită să inventeze că Iosef ar fi încercat să o violeze și așa să vatăme omul pe care și-l dorea. Toate acestea probabil ca să se salveze pe ea însăși și probabil ca să se răzbune pe el pentru jignirea pe care o simte.

Soția lui Potifar în studiile feministe

Este foarte interesant că tot mai multe cercetătoare al Bibliei feministe își schimbă opiniile față de acest personaj și o cataloghează ca un personaj pozitiv, atât în studiile lor cât și în clasele din universități în care ele predau.

Ele susțin că tot ce a făcut soția lui Potifar a fost să-și apere drepturile de femeie independentă, fiind nesatisfăcută de obligațiile elementare ale unui bărbat căsătorit. Ea, ca o femeie independentă și curajoasă, nu se lasă subjugată de patriarhismul epocii, ci își caută fericirea pe alte meleaguri.

Povestea din Tora este prezentată foarte pe scurt, iar ele caută să-l completeze atât din surse evreiești, cât și din

surse externe. De exemplu, capitolul „Testamentul lui Iosef” din cartea apocrifă „Testamentul triburilor”, care a fost tradus în engleză sub titlul „Testamentul celor 12 patriarhi”. O mare parte al acestui capitol este dedicat povești noastre cu multe detalii care lipsesc în originalul biblic. Iosef descrie în amănunte toată silința pe care ea o dă ca să-l cucerească pe Iosef, inclusiv bogăție și putere. Ea îi promite că-și va omorî soțul și-l va pune pe Iosef în locul lui. Chiar și în închisoare ea încearcă să-l ispitească promițându-i totul, mai ales libertatea. Iar el, prin rugăciune și post reușește să țină față presiunilor. Bineînțeles, această perseverență a ei este abordată în aceste studii ca dovadă la faptul că soția lui Potifar este o femeie independentă, o „leoaică” care luptă cu perseverență pentru drepturile și modul ei de viață.

Ele se folosesc bineînțeles și de o serie de midrașim și chiar de surse musulmane. Ca să o scoată mai mult din anonimitate unele îi dau un nume bazat pe diferiți parametri. Cel mai cunoscut este luat din tradiția musulmană în care ea este numită Zuleica. Cineva propune numele de Mut-em-enet, bazat pe cartea lui Thomas Mann „Iosef și frații săi”. O altă idee este numele de Rahpitop, inversarea literelor în ortografia engleză Potiphar.

Încă o întrebare la care aceste cercetătoare încearcă să răspundă este care erau sentimentele ei față de Iosef: oare a simțit față de el doar ispită sau chiar și dragoste? Unele afirmă că după „Testamentul lui Iosef” ea l-a iubit foarte mult și chiar a amenințat cu sinuciderea. Sunt care susțin că după aceeași sursă ea i-a venit în ajutor încă de la începutul întâlnirii lor, iar după ce el a fost arestat din cauza ei, ea a regretat și a făcut tot ce putea ca să-l elibereze. Ele spun că Toraua a izolat-o pe soția lui Potifar de societatea femeilor, spre deosebire de sursele evreiești mai târziu și de cele musulmane în care se vorbește despre întâlniri ale femeilor pentru gătit care se termină în favoarea lui Iosef. La așa o întâlnire, ea îl aduce pe Iosef și-l prezintă femeilor. Ele nu-și puteau lua ochii de la el. Așa că în loc să taie legumele și-au tăiat degetele. Poziția ei față de Iosef este foarte apreciată de celelalte femei și prin această atracție disperată la Iosef ea se comportă ca o femeie normală.

Opunerea la aceste comentarii

Această obiecție are trei cauze:

1. Profesională. Cercetătorii Tanachului sunt în general contra comentariilor care nu au legătură cu textul scris. Este adevărat că textele post-biblice, ca cele amintite mai sus, sunt acceptate, însă nu se poate să ignorăm cu totul textul biblic.
2. Morală. Atitudinea unilaterală de apărare a soției lui Potifar doar fiindcă ea este o femeie este discutabilă.
3. Tactică. Din punct de vedere feminist, a apăra pe soția lui Potifar înseamnă a încuraja hărțuiala sexuală, care în majoritatea cazurilor este contra femeilor și nu a bărbaților.

[Putem concluda că trebuie întotdeauna să condamnăm fapte incorecte, cum ar fi hărțuiala sexuală, chiar dacă vin dintr-un sector mai vulnerabil, cum ar fi femeile. În cazul nostru, după textul biblic, soția lui Potifar nu este partea vulnerabilă, ci ea manipulează pe bărbații din jurul ei după capriciile ei personale.](#)

Pericopa VaYeşev - Ziua de naștere - Iom huledet תולדת יום [anul 5781]

Spre sfârșitul pericopei noastre apare următorul verset: „A treia zi a fost ziua de naștere a lui Faraon și le-a făcut ospăț tuturor slujitorilor săi” (Bereșit/Geneza 40:20).

Acest verset este scris într-o formă gramaticală-sintactică foarte aparte pe care nu o vom explica aici fiind necesară o foarte bună cunoaștere a gramaticii limbii ebraice. Putem doar menționa că aici cuvântul Faraon apare în ebraică în acuzativ pe când noi ne așteptam să fie într-o legătură nominală cu cuvântul „naștere”. Însă explicația este probabil legată de o formulă gramaticală în ebraica biblică exclusiv în care apar forme de acuzativ în loc de nominativ după verbe pasive. Cuvântul ebraic folosit aici *huledet* este gerunziul conjugării pasive a verbului „a se naște”. Traducerile în diferitele limbi, inclusiv în limba română, sunt corecte.

Rași care merge în urma celor scrise în midraș Bereșit Raba și alți mari comentatori interpretează *iom huledet* ca ziua nașterii, bazându-se pe versetul 4 din Ezechiel 16: *iom huledet* înseamnă aici „ziua în care te-ai născut”. Așa este interpretat deja și în Mișna și Talmud.

Unii dintre comentatori care merg pe urmele lui Rași spun că erau regi care în ziua de naștere dădeau grațiere la cei închiși în penitenciare. Problema este că noi nu avem dovezi scrise la așa ceva decât cu mii de ani mai târziu, pe o stâncă gravată din anul 196 î.e.n. Din această cauză mulți cred că aici este vorba nu despre ziua de naștere a faraonului ci despre ziua de încoronare. Dacă este așa, cea mai bună traducere ar fi aniversare.

Ziua de naștere la evrei după surse scrise

În Tanach aniversarea zilei de naștere este amintită foarte puțin și doar în context negativ, mai ales ni se povestește despre un obicei al regilor de a sărbători ziua lor de naștere. Profetul Osea scrie despre destrăbălarea și beția care se petreceau de „ziua regelui”: „În ziua regelui nostru, căpeteniile s-au îmbolnăvit din pricina vinului” (Osea 7:5). Iar Ezechiel pe care l-am amintit mai înainte vorbește despre ziua în care s-a născut cineva și nu despre aniversarea anuală. Și în al doilea Templu aniversarea zilei de naștere este amintită foarte puțin. În Talmud și midraș nu sunt menționați despre organizarea sărbătorilor zilei de naștere. Acest lucru este amintit doar în legătură cu păgânii și păgânismul. În tractatul Avoda Zara, consacrat idolatriei, este amintit obiceiul păgânilor de a sărbători ziua de naștere (acolo referința este la regi).

Înțelepții din Evul Mediu și din perioada care a urmat au fost împărțiți în atitudinea lor față de aceste sărbătoriri. Majoritatea au avut o atitudine defavorabilă sărbătoririi acestui eveniment, mai ales că este un obicei păgân. Mulți susțin că nu este nimic de celebrat în această zi în care am mai pierdut un an din viață și ne-am mai apropiat de moarte.

Mulți susțin că trebuie celebrate zilele de naștere când omul ajunge la vârsta de 60 de ani și la vârsta de 70 de ani. Această idee se bazează pe câteva povești din Talmud despre înțelepți care au făcut acest lucru, mulțumindu-i lui Kadoș Baruch Hu că au ajuns cu bine la vârsta aceasta., care pe vremea aceea era o vârstă foarte înaintată. Ei susțin că în această zi trebuie de spus și binecuvântarea de „Șehecheyanu”, în care mulțumim lui Kadoș Baruch Hu că ne-a adus până aici.

Sunt mulți mari rabini în ultimele secole care ne povestesc că ei sărbătoresc această aniversare și că este un obicei frumos și trebuie ținut. Vom aminti doar doi: Ben Iș Hai (sec. 19 Irak) și Baal Șem Tov (sec. 18, Ucraina). Și marele rabin Ovadia Iosef, în zilele noastre, a scris că este un obicei frumos care trebuie ținut.

Urarea tradițională este *ad mea veesrim* עד מאה ועשרים קאָנאַ la (vârsta de) 120.